

Štev. 3.

Na Dunaju, 5. marca 1897.

Letnik X.

Zvunanja in notranja politika.

Dolgotrajno pomirjanje in preustrojevanje na Kreti in dobro ali nezadostno opazovanje diplomacije evropskih velevlastij je naposled napotilo Grke, da so vsaj za Evropo, nepričakovano in nagloma odločili se za aktivno politiko, poslali so brodovje in vojake na otok z izrečeno namero, da hočejo oni organizovati ostrov ter takó pomiriti naseljenje, ki pripada večinoma grški narodnosti. Velevlasti pa so jedne v resnici za ohranjenje mira, druge pa so se prestrašile posledic, ko bi Grška dejanski priklopila Kreto svojim zemljam. Sosebno radi tega, da bi ne izbruhnulo po še turških deželah na Balkanu, mora se Grška umaknuti, in na Kreti napravijo, ne Grki, temveč velevlasti mir ter dajo naseljenju tako ali tako preustrojbo, da bo de dihalo varnejše in svobodnejše.

Nastop Grške na Kreti imel bo de pomen neradostne episode, in evropski mir utegne podaljšati se; ali poprejšnje gotovosti ne bo de kazal več. Videlo se je namreč tudi sedaj, da je težavno velevlasti zjediniti v pozitivnem pogledu. Da bi se ne rušil mir, zato pač še soglašajo; da bi se pa takoj družile tudi za posebne načrte ali kake specialne določbe, zato uže ni več jedinih mislij med njimi. To se je pokazalo uže večkrat poprej in sedaj nasproti Grški.

Doslej so očitali najbolj Angliji, da tajno izpodkopa mir, ker želi kot največa nasprotnica Rusije poslednjo v Evropi zaplesti v vojno, da bi jo takó oslabilila v azijskem delovanju in napredovanju. Sedaj pa so začeli zlasti z nemškonacionalne strani dolžiti tudi avstro-ogersko diplomacijo, češ, da podpira Anglijo, da skuša, kakor Anglija, izivati Rusijo, da bi ta bila prisiljena začeti vojno v Evropi. Ko bi se zgodilo to, bila bi Nemčija po zvezni pogodbi prisiljena, Avstro-Ogerski pomagati proti Rusiji. Tega pa se nemški nacionalci bojé, ker, dasi se pri nas obračajo proti Slovanom, vendar soglašajo z Velikonemčijo v tem, da bi ta ostala v prijaznih odnošajih z Rusijo. Tudi velikonemški listi niso zadovoljni z avstro-ogersko diplomacijo ter trdijo, da deluje na porušenje ali vsaj oslabljenje zveze med Avstro-Ogersko in Nemčijo. V poslednji obsojujejo to, da je sedaj zvunanja in notranja politika v rokah poljskega plemstva ter imenujejo to politiko naravnost poljsko. Trdijo, da ta politika ni na korist naši monarhiji, da poljsko plemstvo deluje nato, da bi se obnovila nekdanja Poljska, ta vpliv da seza tudi na poznanjske

Poljake, in to da je krivo, da je velikonemška politika začela takó odločno postopati proti pruskim Poljakom. Odtod da prihaja, da v Nemčiji nimajo več poprejšnjega zaupanja v zvezo z našim cesarstvom, naj si je bil gr. Goluchowski in potem nadvojvoda Oton še toliko prijazno sprejet v Berlinu. Odtod da je treba umeti, da je sedaj cesar Viljem toliko odločno obrnul se proti Grški, v popolnem soglasju z Rusijo.

Naj pasi bodo tolmačenja o soglasju in nesoglasju velevlastij kakoršna koli, v toliko je obče mnenje vendar opravičeno, da turško vprašanje dela in bo de napravljalo odslej večih skrbij, in da narodi ne bo de mogli več takó mirno gledati v bodočnost, kakor so spali in dremali sosebno za poslednjih let.

Pred par leti je gr. Kalnoky v avstrijski delegaciji soglašal z Mladočehi, da pomirjenje in spravljenje narodov na znotraj bi podpiralo tudi zvunanjo politiko Avstro-Ogerske, in da s svoje strani bi on na vso moč podpiral tako spravo. Kaj pa se je stvorilo v poslednjih 20 letih, ko je Avstro-Ogerska po okupaciji imela popoln mir? Na Ogerskem so dovedli šovinistiško in brutalno politiko madjarski gospodarji do skrajnosti ter so nemadjarske narodnosti potlačili, da se ne morejo ganuti. Ne da bi pomirili narode, začeli so uganjati opasno cerkveno politiko, ki je obrnena proti nemadjarskim narodnostim, kakor vsa druga politika. Vrhu tega so napravili še čez mero velikih državnih dolgov, takó da mora priti prej ali poslej tudi do finančnega in s tem do obče-gospodarstvenega poloma.

V kraljestvih in deželah, zastopanih v Dunajskem drž. zboru so v odločilnih vprašanjih tam, kjer so bili pred 50 leti! Osnutek adrese, katero je hotel slovanski kongres l. 1848. izročiti cesarju Franu Josipu, svedočí, da si v sedanjosti negospodovalni narodi ne upajo zahtevati niti toliko, kolikor so slovanski dejatelji tedaj smatrali potrebnim. In tedaj ni bilo še duvalizma; monarhija v fundamentu torej ni bila toliko oslabiljena, kakor jo je oslabil duvalizem. V Galiciji so pred 50 leti Poljaki pripoznavali narodno jednakopravnost tudi Rusom, in obe narodnosti bi bili smeli organizovati se v smislu nacionalne avtonomije. Kako je pa sedaj v Galiciji? Poljaki imajo vse, Malorusi pa na vsako stran jedva životarijo. Kaka je med Slovenci? Njih dejatelji so zahtevali pred 50 leti celó politiško združenje v jedno celoto; sedaj beračijo za posamične dežele, da bi se jim dovolile po mestih osnovne svoje šole, in da bi kaka gimnazija dobila kako polovičarsko vsporednico.

O zjedinenju Sloveniji pa govoré ravno toliko, da ne pozabijo tega nekdanjega idejala svojega stremljenja.

No, ni tu do tega, da bi predočevali razliko sedanjega in nekdanjega stremljenja, pač pa do tega, da mnogoletni zunanji mir ni negospodovalnim slovanskim narodom donesel, razuu jako drago plačanih drobtin, čisto nič odločilnega. Avstrijski domoljubi, seosebno slovanski dejatelji, kateri niso obupavali, kakor je bil obupal Palacký, so priporočali, naj se vendar za čas občega zvanjega mira narodi zadovoljé z izvršenjem nacijskega jednokopravnosti; a državniki so imeli za tak klic gluha ušesa. Spravo, po svojem vkusu, so ponujali jedino nemški liberalci, ki so parkrat hoteli vsiliti svoje jezikovne načrte, odlikujoče se s tem, da bi se vzakonil nemški kot državni jezik. Po pokopanih Hohenwartovih fundamentalkah so v dolgotrajni, malone nepretržno mirni dobi prišle na vrsto za spravo jedino še — Dunajske punktacije! Te so sedaj, vsaj na pol, tudi uže pokopane, a boljšega ne državniki, ne slovanski politikci niso predložili ne skupnim vladam, ne raznim zastopom. Takó se je zapravil dragi mir, drag v dvojnem smislu, prvič, ker so se ves ta čas večala bremena po neposrednih in posrednih davkih, in drag, ker za njim bode težko sledila jednako mirna doba, kakoršna je bila poslednja. Zapravil se je za slovanske negospodovalne narode najdraži čas, in vendar državniki naše monarhije toliko radi povdarjajo, da za spravo narodov je treba mirnih dob. No v Avstro-Ogerski potrebujejo razni politikci dvojnega miru, zvanjega in notranjega, in da se ne doseže notranji, zato skrbé glasila gospodovalnih šovinistov in podkupljenih židovskih publicistov, in če državniki čakajo nato, da bi umolknuili tudi taki elementi, potem bodo še dolgo čakali. Vrhu tega je naravno, da, ako na znotraj huskajo ravno na tiste, kateri niso dosegli ničesar, morajo pač ti vzgrevati se, dokler so kri in ne voda, in je pač najneumestniše, čakati na pomirjenje duhov; poslednje se doseže z odstranjenjem krivic in z izvršenjem ustave tudi za tlačene narode.

Iz tega, da se avstrijski državniki ne ravnaajo na znotraj po zvanjenem miru, začeli so slovanski dejatelji uže davno izvajati, kakor da v Avstro-Ogerski se dá doseči kaj izdatnega le v nemirnih dobah. Kažejo n. pr. na Madjare, ki so po nesrečnem letu 1866. izrabili čas v to, da so dosegli duvalizem. In ker niti slovanski federalisti ne zahtevajo nikdar tega, kar je dal Madjarom duvalizem, menijo, da bi toliko laže postavili svoje zahteve ob negotovem občem politiškem položenu.

Recimo, da bi bilo tako zaključevanje slovanskih politiških misliteljev opravičeno, ali se pa oni pripravljajo nato? Ali so si takó jasni, kakor si je bil jasen Deak s svojimi še spretnejšimi somišljeniki in pomočniki? Kako sposobnost in praktično spretnost so kazali slovanski politikci tikoma pred vstvarjenjem duvalizma? Ali menijo sedanji voditelji slovanskih strank, da so Madjari prišli do duvalizma, kljub zrelости slovanskih tedanjih politikov? Ravno nasprotno je resnica. Ne vojua l. 1866, ne Prusija, ne madjarske predrznosti in zvijače, ne nesposobni Beust, ne bi bili Madjarom priborili duvalizma, ko bi ne bili slovanski politikci, zlasti češki in pa hrvatski šli na led načrtom Goluhowskega, očeta sedanjega zvanjega ministra, po katerih naj bi dobili Madjari tam, Poljaki pa tu gospodstvo nad ostalimi narodi. Hrvatski in češki kratkovidni vodje so se dali vjeti, ker so menili, da se vstvari primeren federalizem, v katerem bi bilo nekako ravnovesje proti vsakateremu pristranskemu centralizmu. Madjari so bili tedaj v največi stiski in so silno potrebovali pomoči zlasti od Hrvatov, in ker

so vedeli, da bi ti itak dobili svoj dvorni dikasterij, skušali so jih pridobiti na vsak način, da bi pač ne šli v skupni državni zbor na Dunaj, seosebno ko so se bili Erdeljčani (Sedmograjčani) oglasili za ta zastop. V tej stiski je Deak ponudil Hrvatom znani „beli papir“, na kateri naj bi zapisali svoje zahteve. Hajdi, sprejeli so ponujani blanket, in kakó so ga napolnili, in kake borbe so sledile za njim in se vršé do današnjega dne, znano je le predobro ne le Hrvatom, temveč tudi Čehom, in vidi se, v kakem položenu so Čehi sami.

Zakaj smo navedli ta dejstva, katerih ne bi mogli tajiti tisti, ki so sami pripomogli, da so postala historična fakta? Zato ker se bojimo analognega politiškega diletantstva tudi v bodočnosti. Negotovo položenu na zvanj sili slovanske narode misliti na vse slučaje, tudi na slučaj, da bodo hoteli sprave ž njimi. Zvanjja politika, kakor je povdarjal Kalnoky, ima celó v mirnih dobah obtežene zadače, ako ni utrjenja in miru na znotraj; ob nemirnih časih pa so posli zunanje politike še teži, če nimajo moralne podpore od znotraj.

Nemci v Velikonemčiji in notranji naši nemški nacijskinci slutijo nekaj; oni menijo, da gr. Badeni bode imel zadačo spravljati narode, morebiti najprej Čehoslovane. Če je volja z više strani ugodna zato, gr. Badeni gotovo prične akcijo spravljajanja, in če bode še zvanjje politiško položenu neugodno, bode gr. Badeni ali kateri koli njegov naslednik celó prisiljen delati za pomirjenje in spravo narodov. Za negospodovalne slovanske narode pa nastaje potreba, da se primerno pripravijo za naslednjo in uže najbližo dobo. Iz tega, kakó so Madjari dospeli do svojega cilja, in kakó so se pri tem vedli slovanski voditelji, pa se morejo Slovani poučiti, da je silno važno in konečno celó odločilno, kake dejatelje postavijo na čelo svojemu stremljenju. Ti pooblaščeneci morejo v čas odločitve vse doseči ali pa vse pokvariti, kakor se je poslednje zgodilo ob duvalizmu.

V sili vstajajo vojskovodje in sposobni generali; taka je obča govorica; no dejstva pa kažejo, da ti generali niso vselej srečni, in zato je bolje poprej spoznavati tiste, ki se narodom vsiljujejo za načelnike in vodje. Ni vsak takó odkritosrčen, da bi razodel svoje samospoznanje, kakor smo čitali še te dni, da je poznal nesrečni Benedek sebe in se je radi tega silno branil prevzeti više poveljništvo pri naši severni armadi leta 1866. Med politikci je takih, ki ne poznajo sebe, in če se tudi poznajo, jih žene morebiti tudi sama skrivna sebičnost na površje, ker mislijo, da s poklicem se prej ali poslej pridruži tudi potrební razum.

Slovanski narodi pa nimajo časa več, da bi kdo ž njimi delal eksperimente, kakor jih delajo le prepogostoma mladi in tudi stari zdravniki pri bolnikih. Slovani potrebujejo zrelih, skušenih mož, in teh imajo jako malo. Če pa gledamo na sedanje državnozbornske volitve, imajo negospodovalni slovanski narodi prav malo sreče; razjedeni in razkosani po strankah, postavljajo ne najboljših, temveč tu in tam takih kandidatov, s katerimi misli ravno prodreti ta ali ona stranka.

Zopet in zopet je treba povdarjati, da bližnja bodočnost potrebuje najspodobnejših in najznačajnejših možkov, da bi v pravi in odločilni čas prav zastopali ne le svoje ože volilce, temveč skupne interese avstro-ogerskih Slovanov v obče. Oficijozni listi se uže radujejo, češ, da v novi drž. zbor pridejo zastopniki, katere bode na prvem mestu vodilo socijalno in gospodarsko vprašanje, in da nacijskoino vprašanje potisnejo v ozadje. To je tista politika, katera je zadrževala cela desetletja

slovanske narode z različnimi pretvezami. Kakor smo pa tu kazali na obče položenje, utegnejo dejstva postati močnejša, nego se kažejo toliko blagohotne namere oficijozov. Zvunanja in radi nje tudi notranja politika utegne hoté ali ne hoté, sama stari, proti Slovanom obrabljeni program izpremeniti ter naposled na čelo postaviti potrebo rešenja nacionalnega vprašanja, in takó nastaje potreba za slovanske narode, da si izberejo za svoje zastopnike rodoljubnih dejateljev, ki umejo in bodo umeli potrebe Slovanov, obče položenje in razpoloženje državnikov. Nemške nacionalne stranke se pripravljajo v takem smislu, in one čutijo pihanje vetrov ter se ravnajo potem. Slovanskim strankam pa je še bolj potrebno, da se zavedajo svojih bližnjih zadač, in da se še v poslednji trenutek odločijo za razsvetljene in po značaju utrjene zastopnike. Zvunanja in notranja politika sili Slovane k potrebni zavesti in aktivnosti. Program, ki so ga izrazili slovanski dejatelji v namerjani adresi l. 1848, pa more iste Slovane poučiti, kakó jim je treba biti jasnim in odločnim za program, ki ga zahteva sedanji razum in sedanja potreba.

Iz adrese avstrijskih Slovanov l. 1848.

L. 1898. bode 50letnica cesarja Frana Josipa, a bode tudi 50 let, odkar so se bili sešli Slovani tedaj še celokupnega cesarstva v Pragi. Primerno je, opozarjati slovanske narode nato, kakó so tedaj mislili njih prvi pooblaščenici in zaupni možje, česa so želeli, k čemu so stremili. Tedanji dogodki so uže blizu dva roda za nami, in sedanji rod niti ne vé, kako in in koliko zavest so imeli tedanji slovanski politiki. Ker je zgodovina od l. 1848 naprej napolnjena z naporom in boji slovanskih narodov, utegnuli bi v sedanji dobi misliti, da vsled takih političkih bojev so tudi šibki narodi napredovali v odločilnih vprašanjih, in da so se odtlej bistveno izpremenile točke političkih programov. Pogled v prošlost in sedanost nas pa dejanski ne napolnjuje z optimizmom, temveč k največi treznosti, ki bi bila na mestu pri vseh slovanskih narodih, če izzamemo politiko poljskega plemstva. Primerjati pa moremo kaj lahko položenje od l. 1848. in v sedanjosti, če se spominjamo zasnove adrese, katero so hoteli Slovani l. 1848. izročiti cesarju Franu Josipu I.

Mi imamo pred seboj češki tekst, ki naj bi bil podstava adresi; po njem navedemo in posnamemo, kar se nam zdi najvažnejše.

Tekst je tiskan na papirju, približno take oblike, kakoršno ima „Slov. Svet,“ in ga je za tri strani.

Na čelu je naslov: „Addressa Slovanů rakouských k J. M. Císaři a Králi.“ Nato sledi ta-le odstavek kot vvod: „Shod slovanski bavil se je za poslednjih dnij z izdelovanjem adrese ali peticije k Njega Milosti Cesarju in Kralju našemu, v kateri bi imele bti obsežene prošnje in zahteve Slovanov avstrijskih. O obsegu in podstavi je bilo razpravljanje završeno; treba je bilo izpremeniti nekaj samo na obliki, kar pa se ni moglo zgoditi radi znanega krvavega dogodka Praškega in odloženja kongresa. Poroča se o tem kot o golem predlogu, h kateremu ni bila priložena poslednja roka.“

Tekst se obrača nato k cesarju ter pravi, da zastopniki Slovanov avstrijskih, zbrani na shodu v Pragi, pristopajo k vladarju, da bi predložili želje in prošnje vseh narodov slovanskega plemena v Avstriji.

Povdarjajo, da Evrope, kakoršna je bila l. 1815, ni več; narodi so prišli k samozavesti in k samostalnosti. Bolj, nego ostale države, pa je političko gibanje dobilo mesta v avstrijskem cesarstvu. Centralizem je s silo držal narode skupej, ustroj birokratiški se je umetno vzdrževal. Pravo narodno razvijanje posamičnih narodnostij se takó ni moglo vršiti. Avstrija je pa okusila posledice takega ustroja. Narodi si stojé sovražno drug proti drugemu; zaupanje se izgublja; gospodarstvo trpi pri dohodkih, v trgovini in obrti; društveno in državljansko življenje se ruši. V tem opasnem času je nastopil cesar Fran Josip; v njegovih rokah je usoda narodov in so sredstva za okrepjenje njih svobode. Zato se zatekajo k prestolu, da se utvrdi svoboda narodov, s tem pa ohrani cesarstvo. „Bodoča mogočnost Avstrije počiva na svobodnem razvijanju vseh, zlasti pa slovanskih njenih narodnostij, katere je hudo tlačil politički zrušeni način vladanja v njih najsvetejših prirodnih pravicah. Jednaka uprava teh različnih narodnostij, to zgodovinsko vzvišeno dejstvo pravičnosti k narodom, dolgo tlačnim, je najsilnejši, najprikladniši pomoček, kateri more Avstrijo osvoboditi iz valov tega časa. . . . K prerodenju avstrijske države hočemo v tem smislu verno in po dolgih skušenih močeh prispeti. Čestidostojno pobratjenje narodov velikega plemena slovanskega bodi položena podstava popolnega jednekega prava narodnostij, iz katerih se ima sestaviti novo rojena Avstrija, kot država federativna. Uvažujé primernost tega trenutka, pristopamo k delu, zblížujé se med seboj k ohrani naše konstitucijske in narodne svobode, ter vsak poskus tujih interesov in tujih uredbe trdno od sebe zametáje.“

„Prvi korak velikega dela našega s pobratjenjem je v tem, da pojedine zahteve slovanskih narodov s to udano adresom skupno predlagamo pred prestol Vaše c. kr. Milosti k najviši odločbi.“

Če hi, ki so se pomirili s posebnim patentom od 9. aprila, se prvi zahvaljujejo na podeljeni svobodi in zagotavljenju starodavnih prav svoje narodnosti. Moravani, rodni bratje Čehov, ki so od vekov živeli skupno, radi česar priznavajo jednake potrebe, prosijo:

1. Da bi se jim podelila ista prava, katera so dobili Čehi z misljenim patentom, kolikor v pogledu na uravnanje deželno, toliko na uravnanje obče.
2. Da bi Morava pri tej ravnosti prav vendar ostala samostalna.
3. Da bi najviši odgovorni uradi za Čehe imeli tudi njih stvari v obsegu svojih dolžnostij.
4. Da bi se odbora zbora češkega in moravskega shajala k rednemu posvetovanju.
5. Da bi narod češki in moravski vzajemno jamčila sebi svobodo občansko, kakor tudi ravnost narodnosti.

Galičani poljskega in ruskega plemena, sprejevši z enakim oduševljenjem obečanje ustave v dneih marcovih, in položivši v njo nadejo novega procvita svoje narodnosti, niso doslej razum svobode tiska dobili nobene druge dobrote iz ustave. Njih prošnje so:

1. Da bi bili deležni istih prav, katera so podeljena Čehom, njih soplemenikom. Zahtevajo pozvanje podobnih odgovornih osrednjih uradov za Galicijo, kakor so obečani Čehom, in brzo sezvanje ustavnega zbora deželnega, ki bi sklepal o vseh stvareh deželnih, še pred sestankom državnega zbora na Dunaju.
2. Dosedanji postulatni zbor gališki ni bil pravi, zato se je razpustil sam; prosí se torej tak volilni zakon, ki bi napravil dež. zbor za pravi zastop naroda in obeh galiških narodnostij.
3. Galičani obeh narodnostij, prisotni na tem shodu slovanskem, prosijo, da se zagotovi njih narodnost prav, ustavi primerno.
4. V tem pogledu zahtevajo, da bi se uradniki

kateri niso večči jezikov deželnih, nadomestili z drugimi, kateri so poznani pri njih, in v katere imajo vsi sloji in skupno zaupanje; da bi se dosežanje nedorazumenje med vlado in prebivalci dežele kar najhitreje pretrgalo in pridobilo vzajemno zaupanje, in želé, da bi odstranjeni uradniki, ako niso za drugo službo, dobili sistemalno pokojnino na troške deželne.

Poljaki in Rusi gališki, prisotni na shodu slovanskem, želé, da bi se zagotovila njih narodnost takóle: 1. Primerno k večini naseljenja poljskega ali ruskega naj bode v vsakem okraju jezik poljski ali ruski jezik uradni. Zagotavlja pa se vendar vsem uradom obéim in mest rabljenje jezika krajnega, ki prevladuje v naseljenju; tudi se vsakemu krajanu zagotavlja svoboda rabljenja jezika poljskega ali ruskega pri vsakem opravilu z vlado, katera je doižna dajati odgovore v istem jeziku. Vsak deželan bez razlike narodnosti ima pravo k uradu; pri odločevanju uradnikov, ki se ne izbirajo iz naroda, naj se poštev narodnost, med katero pride. V krajih pomešane narodnosti naj uradnik pozna oba jezika. 2. Po občinah naj bodo osnovne šole zasnovane na jeziku prevladajoče narodnosti; manjšinam pa vendar ostaje pravo, imeti šole za svojo narodnost. V vsej deželi naj se razlaga v tretjem razredu normalnem jeziku poljski v ruskih šolah, jezik ruski pa v šolah poljskih. Gimnazije bodo posebne za narodnost poljsko in rusko. Snovale se bodo po številu oglašajočih se učencev in po potrebah. Na vsakem gimnaziju bode se razlagala literatura obeh jezikov. Na licejih in vseučiliščih je dovoljeno predavati v obeh jezikih. 3. Narodna garda gališka voli načelnike z večino glasov; jednako se določuje poveljništvo v poljskem ali ruskem jeziku. Za znamenja bodo štiti obeh narodnostij. 4. Vsa dežela ima osrednjo vlado, katera bode z uradi ruskimi uradovala po ruski, s poljskimi po poljski. Skupni deželni zbor bode zbran na podstavi, katera se določi. V dež. zboru se štiti svoboda rabljenja jezika ruskega ali poljskega. Sklepi in naredbe dež. zbora in vlade bodo se izdaval v obeh jezikih. 5. Vsi obredi v deželi so jednakopravni, torej tudi dubovenstvo, njegova dostojanstva in dohodki. 6. Konstitucija je dolžna skrbeti med Poljaki in Rusi za popolno jednakoost vseh uprav humannostni, politiških in verskih, kakoršna proizhaja iz svetosti in neporušnosti vsakatero narodnosti, predstavljajoče se v Galiciji. 7. Priznanje potrebe in časa za razdeljenje Galicije na dva posebna administrativna okroga je predmet konstitucijskega deželnega zbora.

Slovaki in Rusi ogerski obžalujejo težke pritiske, kateri se jim delajo od Madjarov, a se posebno od sedanjega ogerskega ministerstva, zgolj in pred vsem madjarski mislečega; oni zahtevajo: 1. Da bi Slovaki z ogerskimi Rusi od Madjarov priznani bili za narod ter v dež. zboru imeli jednaka prava z njimi. 2. Da bi imeli svoje narodne shode (kongrese) s posebnim ustavnim slovanskim in ruskim odborom, imajočim pravo in dolžnost čuvati nad narodnimi pravi Slovakov in Rusov, in izvrševati določevanje narodnega shoda. 3. Da bi si mogli zasnovati šole narodne, kakor osnovne, realne, mestne, ustave dijecezne in ustave za vzagajanje učiteljev, dalje više ustave literarne, kakor gimnazije, liceje, akademije, ustav politehniški in jedno vseučilišče. 4. Da bi se zasnovale stolice jezika slovaškega in ruskega za Madjare, in madjarske za Slovake in Ruse na stroške deželne. 5. Da bi se noben narod na Ogorskem ne razglašal za gospodovalnega, temveč

vsi z a ravnopravne. 6. Da bi se Slovaki, kateri so v ječah radi bojev za narodna prava, izpustili takoj. 7. Da bi se Slovakom in Rusom ne pobijalo pravo do snovanja in hranjenja društev, ki bi imala cilj, pospeševati razevit narodnega življenja slovenskega ali ruskega, temveč da bi mogla uživati popolnem jednako pravo v združevanju, kakor Madjari.

Srbi na Ogorskem in naseljeni v združenih deželah zahtevajo: 1. Da bi se izpolnili vsi sklepi srbskega shoda v Karlovcu. 2. Da bi se potrdilo vse, kar je začasna vlada vojvodstva srbskega v Karlovcu ustanovila ali ustanovi v smislu sklepov tega shoda Karlovškega.

Hrvatje zahtevajo: 1. Da bi se potrdilo in odobrilo vse, kar se je doslej stvorilo od bana na prospah dinastije, narodnosti in municipalne samostalnosti kraljestva hrvatskega, slavonskega in dalmatinskega. 2. Da bi se zvršilo vse, kar bode zahteval zbor kraljestva dalmatinskega, hrvatskega in slavonskega v tem smislu.

Slovenci, prebivajoči v vojvodstvu štirskem in kraljestvu ilirskem, zahtevajo:

1. Da bi vsi Slovenci, prebivajoči v Štirski, Kranjski, Koroški in v Primorju, združili se v jedno politiško celoto pod imenom kraljestva slovenskega (Slovenije), takó da bi skupno vlado imeli v Ljubljani.

2. Da bi slovenski jezik bil diplomatiški, da bi se vvedel v šole, kancelije in sodišča, in da bi bil vsak uradnik dolžen umeti, govoriti ga.

Naposled nasprotujejo Čehi, Moravani in Slovenci vsakateremu vtelesenju v skupino nemško, nasledek čegar bila bi škoda vrhovne oblasti (suverenitete) vladarja avstrijskega in zavisnost imenovanih narodov od zakonodavnega parlamenta zamejnega, in to njih zahtevo vsi ostali Slovani avstrijske države, zbrani na kongresu, podpisujejo jednoglasno.

„Te so zahteve, katere mi zvesti Slovani avstrijski pokladamo k prestolu Vaše c. k. Milosti, iz katerih je jasno razvidno, da se potezamo jedino za najdraže imetje človeštva, za svobodno, samostalno razvitje narodnosti in za jednako upravo s sodržavljeni našimi, z Nemci in Madjari, in da v našem smislu ni stvarjenja nikake države slovanske, kakor nam to očitajo protivniki naši. Želimo, pred prestolom Vaše cesarske Milosti, da bi se dejanski zvršil zakon ljubezni k bližnjemu: bratsko jednako upravljenje tudi pri nas Slovanih, katerim se godé velike krivice, in kateri se pritiskajo hudo, kateri smo vednemu našemu domu Cesarskemu verno udani K ljubeznjivemu očetovskemu srcu Vaše Ces. Kral. Milosti z otroško ljubeznijo se zatekamo; da bi se to veliko delo pravičnosti k narodom zvršilo v blagor in spajenje ne le Slovanov, temveč i vseh narodov v obče in v večno neminljivo slavo Vaše Cesarske in Kraljev, ske Milosti“.

O Čehih in drugih Slovanih na Dunaju.

Čehoslovani pogostoma naznanjajo svetu, da jih je kakih 300.000 na Dunaju, in najnovejše poročilo društva „Komenskega“ izrecno omenja, da je na Dunaju, kljub šoli tega društva, najmanj še kakih 30.000 čeških otrok bez svoje narodne ali vsaj nekoliko narodno zasnovane začetne šole. Poleg Čehoslovanov je na Dunaju

na tisoče in tisoče drugih Slovanov ne le avstro-ogerskih, temveč tudi zamejnih. Vsi ti Slovani predsvavlajo razne sloje in življe sedaj običajne družbe. Vsi skupaj so brez vsake obče vezi, in takó kažejo v manjšem krogu ali okviru to, kar dejanski označa dandanes Slované kot Slovanstvo. V verskem pogledu imajo le Rusi, ruski unijati in Srbi tudi svoje hrame ali cerkve; Čehi in Poljaki imajo odločenih par cerkvic, kjer morejo shajati se k bogoslužju, tu in tam slišati božjo besedo. Cerkevne organizacije pa, kakoršno ima vsaka nemška protestantska naselbina med Slovani, ne poznajo Slovani latinskega obreda na Dunaju.

Skupne kulture Dunajski Slovani ne čutijo; ne veže jih ne običaj, ne zunanji kraj, ne jezik, ne literatura. Razkropljeni so, kakor da bi živel vsak na svojem ločenem ostrovu ali otoku. Kar je največ, je to, da poznajo nekako skupno pevsko društvo, ki postavlja na svoje pevske sporede pesni raznih slovanskih narodnostij. Drugače pa se v najugodnejšem slučaju omejujejo na kako svoje društvo, kakoršna snujejo pri vseučiliških dijaki. V teh narodnih, kot takih separatistiških društvih se tu in tam shajajo, živé ali pa životarijo. Narodnosti ne vedó druga za drugo, a je uže jako ugodno, ako se seznanjajo členi od društva jedne narodnosti do društva druge narodnosti. V takih slučajih si ob slovesnostih in posebnih prilikah napivajo, nazdravljajo, in „vzajemnost“ procvita vsaj v takih trenutkih. Da bi po društvih čitali knjige ali novine v smislu take „vzajemnosti,“ — to bi bilo pa uže preveč, ali pa je redka izjema!

No, naj bi mogli na Dunaju naštetí še toliko društev posamičnih slovanskih narodnostij večina slovanskega naseljenja ne le ni udeležena teh društev, temveč jih niti ne pozna in živi torej raztresena, brez vsake zavesti o pomenu kake skupnosti slovanskega življa v cesarski prestolnici.

Ni čuda, da je tudi politiško življenje Dunajskih Slovanov brez vsakega vpliva na narodno in kulturno življenje. Takó se ob glavnih politiških volitvah ne odaje ali pa pogublja na tisoče in tisoče slovanskih glasov, in nemške stranke in novine na zunaj popolnoma prezirajo dejansko število in še bolj pomen teh glasov.

Doslej so jedini Čehoslovani, kateri so začeli nekoliko zbirati svoje glasove tudi ob volitvah. Oni jedini imajo uže nekoliko društev, ki bi mogla vplivati tudi politiški. Med njimi je bilo in je takih mož, ki želé, da bi Čehi in ostali Slovani na Dunaju počevali se tudi politiški.

Med takimi možmi je bil tudi pokojni Skrejšovský, ki je iz tega namena l. 1881. zasnoval „Klub avstrijskih narodnostij.“ Ta klub bi imel oživljati politiško, narodno in kulturno zavest med Dunajskimi Slovani. Po pravilih daje svobodo za popolno organizovanje teh Slovanov; klub še živi in je tekom let uže mnogo dosegel in koristil v obče. Ali ni imel in nima take podpore, kakoršno bi mu mogli dati Čehi sami in ti v družbi z drugimi Slovani, ki prebivajo na Dunaju. Klub je bil namenjen vsem narodnostim, torej tudi Nemcem, in dejanski je ravno ta klub pripomogel, da so začetkom sploh prodrli kandidatje, ki so dali podklado sedanjim nemškim antisemitskim strankam. Sedaj se te stranke ne spominjajo več uslug, katere so jim v svoj čas toliko dobro došle od tega kluba; no ta imena ni izpremenil, in svoboda k vstopu je dana vsakemu avstrijskemu državljanu. Sedaj so v klubu, rekli bi, izključno Čehoslovani, oni sami želé, da bi pristopili tudi drugi Slovani v ta klub. To bi bilo pa tudi silno potrebno, če pogledamo, kake zadače bi mogli izvrševati Dunajski Slovani, in še bolj, če počevamo, kaj vse čaka te Slované.

Ni še mesec dnij, od kar so morale konstatovati slovanske novine, da sedanje antisemitske nemške stranke hočejo doseči zakon, po katerem naj bi se v Niži Avstriji, torej tudi na Dunaju, proglasil nemški kot izključno deželni jezik. Tak zakon bi občutili najbolj Čehoslovani, ki niso naseljeni samo na Dunaju, temveč imajo od nekdanj svoje občine in naselbine po Niži Avstriji. V obče pa bi bil tak zakon naperjen proti narodnemu razvoju slovanskih naselbin zlasti na Dunaju. Dunaj hočejo imeti za prestolno in glavno mesto države; hočejo, naj vsi narodi prispevajo k nadaljnjemu razvoju tega mesta, v plačilo zato, pa z zakoni in drugo silo na veke utrditi mu nemški značaj.

Še pred 10 leti so bili tudi med Nemci taki politiki, ki so se vjemali s tistimi Slovani, kateri so stremili k temu, da bi Dunaj dobil svojo posebno avtonomijo, da bi se odtrgal od deželne avtonomije niževavstrijske, in da bi takó postal neposredno državno mesto. O takem stremljenju sedaj pa noče nobena nemška stranka nič več slišati. S tem pa se je vsekakor povečalo neugodno položnje na Dunaju. Naj bode namreč nemški živelj v še toliko večji moči na Dunaju, nego je in bode moč slovanskega življa, ostaje vendar še vedno dejanska resnica, da Dunajski Nemci, v družbi z Nemci cele Niževavstrijske, sestavljajo večjo silo proti Slovanom Dunajskim, nego brez te družbe, torej brez podrejenja pod deželno samoupravo Niževavstrije. Da bi imeli Slovani Dunajski opraviti samo z Dunajskimi Nemci, dolžni bi bili poslednji počtevati jih bezdvombeno preje, nego opti na Nemce vse dežele.

Slovani na Dunaju morajo po takem nadalje stremiti k postavljenju Dunaja za neposredno državno mesto. K temu cilju pa se bodo približevali le pod uslovjem, da se s Čehi na čelu organizujejo tudi za politiško delovanje, in pod uslovjem, da bodo Slovani zunaj Dunaja podpirali — v svojem interesu — težnje Dunajskih Slovanov.

Slovani, zastopani v Dunajskem drž. zboru, imajo ravno v tem zboru čisto priliko, svojo pozicijo označiti nasproti Dunaju. Ta se namreč zateka k državnim denarnim pomoči, in to pomoč more drž. zbor dati ali pa odtegnuti. Tu morejo Slovani postaviti se ter reči: Kakor daješ ti meni, takó bomo dajali mi tebi. Dunajski Slovani pa morajo sami priti do skupne politiške zavesti, katero zahteva od njih Dunaj sam kot tak.

Treba se je posebno organizovati, da se zberejo glasovi ob volitvah, in da se bodo oddajali ti glasovi za skupne cilje. Doslej so Čehi dajali svoje glasove ali nemškim strankam, ali pa se niso udeleževali volitev. Drugi Slovani pa so ostajali indiferentni, ker niso videli niti moralnega vplivanja, zavisnega od svojih glasov. Taka bode tudi ob sedanjih državnozbornih volitvah.

Kakó daleč so t di Čehi zaostali od politiške organizacije na Dunaju, razvidno je iz tega, da so njih delavci pristaši mednarodne socialne demokracije, in da se predrznejo nemški židovski načelniki beračiti za glasove med češkimi delavci, in da v pojedinih okrajih, kjer je mnogo češkega naseljenja, in se postavljajo češki kandidatje, dobivajo ti le naključno, ne pa vsled sistematiškega dela po toliko in toliko, v obče pa le malo glasov.

Dunaj ni ideal slovanskih federalistov; vendar pa imajo tu mnogo sposobne in tudi vplivne slovanske inteligencije, in ta bi mogla in bi bila dolžna s svojimi duševnimi darovi vplivati na pokrajine. Ako so na Dunaju stoletja tudi in še najbolj s slovansko pomočjo zbirali zaklade, katerim hočejo natisnuti nemški značaj, zakaj

bi slovanski naobraženci pri teh zakladih ne porabljali svojih duševnih sil za zanemarjane Slovane?

Res je, da je treba skrbeti za Prago, Levov, Ljubljano in druga mesta med Slovani; res je pa tudi, da Dunaj je doslej najmočnejši, in da narodi morajo odštevati temu mestu razmerno največi davek. Ako so središča kot taka vplivna na narode, zakaj bi ravno Dunaj, ki je za Slovane sicer neugodno središče, ne dajal nekoliko odškodnine tudi v slovanske pokrajine? Ako inteligenceja drugih središč vpliva politiški, kulturno in literaturno proti dotičnim mejam, zakaj bi ravno slovanska inteligencija, ki je kakor si bodi navezana na Dunaj, ne mogla vplivati na slovanske dežele in slovanska glavna mesta?

Na Dunaju se porajajo za Nemce inicijative za vsakovrstno stremljenje; zakaj bi isto središče ne moglo zbirati slovanskih duhov ter z njih pomočjo manjšati škodljivi separatizem, pa delovati zlasti na oživiljenje in utrjenje skupnih kulturnih vezij? Zakaj je sapa Dunajska neugodna Slovanom? Tudi zato, ker na Dunaju naseljeni sposobni Slovani ostajejo mrtvi za slovansko skupno delo.

Dunaj, kakor pravijo, je pravo feaško mesto; no, feaškim Dunajskim Nemcem se vsled tega vsaj narodna škoda ni godila doslej; gospodarsko škodo pa uničijo z novo organizacijo. Treba bi bilo jedenkrat zdramiti se, pa otipati, kakor zasluži, tudi f e a š t v o D u n a j s k i h S l o v a n o v. Ti poznajo doslej, poleg svojega vsakdanjega dela za zaslužek, izkjučno zabave in veselice; na zaresno narodno delo niso še mislili, in ta graja se dostaje še bolj ostalih Slovanov, nego Čehov. Ti so se tu in tam pospeli; njim pa, vsaj v potrebnem številu, se niso pridruževali drugi slovanski odlomki. Dandanes, moramo reči, niso več Nemci na Dunaju feaki, temveč Slovani, ki na Dunaju sposobljajo duševne darove, pa jih porabljajo ali celo zapravljajo, bez koristi slovanskim narodnostim.

Čehi ne priznavajo Dunajskega držav. zbora, zahajajo pa va-nj, da bi ga oslabili in pripravili pot federalizmu. Jednako bi mogli zasukati jo na druge strani; Dunaj ni središče Slovanom avstrijskim v skupnosti, a mogli bi ga izrabljati, prvič, da bi tu naseljeni Slovani prišli do dostojne veljave, drugič, da bi z Dunaja pomagali utrjevati Slovanom primerniša relativna središča. V Dunajskih Slovanih je osredotočeno toliko duševnih sil, da bi mogli vstvariti na istem Dunaju ognjišče, s katerega bi prihajala toplota celó do oddaljenih mej posamičnih mej slovanskih narodov cesarstva.

Prvi korak k preobratu bi bil, da bi Slovani v obilem številu pristopali v Dunajski „Klub avstrijskih narodnostij“, ki obstaja, ne da bi vedeli za nj, uže čez 15 let. Takó bi oživel Dunajski Slovani tudi politiški in sprožili mnogo, kar bi bodrilo Slovane v pokrajinah.

Kar pa se dostaje aktualnosti, je „Klub avstr. narodnostij“ za sedanje državnozborske volitve postavil v več okrajih čeeške kandidate, in primerno bi bilo, da bi slovanski volilci udeležili sã volitev, pa naravnost tem kandidatom dali svoje glasove. To bi bil prvi začetek k boljsemu med Čehi in ostalimi Slovani na Dunaju.

Socijalna demokracija med Slovani.

Različni programi sedanje socijalne demokracije so nastali na Zapadu, v okviru romansko-germanske kulture in se še le odtod presajajo na slovanska tla. Moderna in na veliko zasnovana industrija se je ustrojila in raz-

prostranila povsod na jedni in isti podstavi, po jednem in istem kopitu; vsled tega se povsod jednako množé delavske množice in se potem tudi jednako veča in ostri nasprotje med stremljenjem kapitalistov in delavcev. Dasi so razmere med Slovani drugačne, mogla je socijalna demokracija svoje programe vendar in lahko zanesiti tudi med Slovane, in sicer ne le zapadne, kateri trpé pod romansko-germanskim pravom in gospodarstvom, temveč tudi vstočne Slovane, Ruse, Bolgare in Srbe, kateri so imeli, oziroma še imajo svoj nacionalni ustroj vsega med njimi razvitega gospodarstva. Jedino to, da je moderna zapadna industrija prehvapila vstočne Slovane, je krivo, da niso mislili, kakó bi isto industrijo na svojih svojstvenih podkladah sprejeli in razvijali tudi isto industrijo med seboj, in so takó molcé gledali in še gledajo, kakó se širi socijalna demokracija in v obče socijalizem tudi med njimi.

Socijalna demokracija pa je po svojih naukih in vsled dobe, v kateri je nastopila med Slovani, zanje jako opasna, in to v nacionalnem, verskem in ekonomiskem pogledu. Kakor so tuji nauki, tuje kulture slabile sposobnost slovanskega duha ter uničevala svojstvene plode slovanskega uma in vkusa, jednako zaseče tudi socijalna demokracija slovanskemu tipu vsaj začasno hudih ran, in vprašanje je, ali se te rane zacelijo popolnoma.

Kakor uže običajno, so socijalni demokrati stilizacije najbolj nemških programov presadili med Slovane v obče in avstro-ogerske posebe. O teh programih tukaj ne moremo govoriti obsežniše, pač pa smo dolžni pokazati na tiste točke, katere najbolj grozé slovanskim narodnostim.

Osnovna in v posledicah za narode, sosebno dobre narode, silno škodljiva napaka socijalne demokracije je v tem, da popolnoma prezira značaj, kakovost značaja tega ali onega naroda. Ona se obrača v Erfurtskem programu proti tlačenju vsake vrste, naj se dostaje sloja, stranke, społa ali plemena (pasm), nikakor pa ne uvažuje pomena narodnosti, skupin narodov kot posebnih specifičnih jednot, in vendar so te jednote vplivne in važne gledé na razvoj skupne ekonomije, torej pomenljive tudi za razvoj delavskega stanu. Socijalna demokracija je z jedne strani indiferentna nasproti narodnosti, z druge strani celó pobija narodne stranke. To pa je največe protislovje v njenem glavnem stremljenju, katero hoče osrečiti delavske vrste.

Treba je namreč vedeti, da ne le stanovi, temveč tudi narodi kot posebne skupine izsesavajo in tlačijo druge narode. Vsled tega trpé vsi sloji gospodarski izrabljanih narodov, torej tudi delavci, in kakor pritiska vsak sosebno posredni davek najbolj na nižje sloje, jednako trpé vsi in najbolj nižji razredi sedanje družbe ob kakoršni si bodi gospodarski zavisnosti naroda od naroda ali, kar je dandanes jasneje, države od države. Anglija je do poslednjih dob izsesavala, rekli bi, ves svet, in še danes občutijo velike in male države v Evropi, pa tudi na drugih materikih težo angleškega gospodarskega pritiska. Angleži so sebični kramarji in v vsem svojem počenjaju zgolj veliki barantači. Ti barantači v velikem stilu so zakrivili, da se narodi niso mogli osvobajati, in na Balkanu bi bilo uže davno drugače, da ni kramarska politika Angležev zavirala stremljenja tlačanih narodov. Pod gospodarskim pritiskom Angležev pa trpé in bodo še dolgo trpela nižja plemena po drugih svetovih. Zakaj se neobrača socijalna demokracija izrecno proti tlačéči obče-gospodarski politiki angleški?

Dandanes se je porodil antisemitizem, ki se obrača proti Židovstvu. V krvi in neporušenih tradicijah židov-

skega življa je lastnost, katera je opasna gospodarstvu in celó vsej kulturi drugih narodov. Če je treba kje pošteti kri in značaj raznih plemen in iz njih razvijajočih se narodov, velja to za židovski živelj. Zakaj se vsiljujejo socijalni demokraciji Židje na čelo? Zato, da odvrtačajo pozornost na posebnosti in važnost značajev narodnih skupin tudi v ekonomiji. Ko bi delavski sloji gledali nato, da je treba ocenjevati tudi narode, obrnuli bi se najprej proti Židom, to pa bi poslednjim ne bilo prijetno. Iz tega morejo delavci razvideti, kakó modro jih vodijo za nos židovski vodje in agitatorji, in zakaj ti pobijajo ščuvanje naroda proti narodu. Zunaj socijalne demokracije sme Žid po novinah hujskati narod proti narodu; med delavci pa tega ne sme, ker bi isti delavec zasaknul se najprej proti Židom samim.

No, tu nam je do povdaranja, da v občem gospodarstvu je treba razločevati tudi narode s stališča, ali so v obče pravični in posebe v gospodarstvu. Tudi narodi morejo biti gledé na druge narode prave pijavke, in te potem pijejo kri najbolj nižih slojev, ker viši sloji imajo moč v sebi, da rilce teh pijavk posajajo na kožo nemovitih množic. Narodi z značajem pijavk sesajo kri drugih narodov sedaj s svobodno, sedaj s carino obloženo trgovino, s posojili, z železnicami in drugimi občili ter tudi neposredno s politiškim pritiskom.

V Avstro-Ogerski je politiško gospodstvo jednih narodov nad drugimi vedno škodovalo tudi razvoju gospodarskemu negospodovalnih narodov. To vidimo sedaj seosebno v dualizmu, in v tostranski polovini cesarstva je celó jedna sama, namreč nemško-liberalna stranka urejevala vse gospodarstvo takó, da je škodilo najbolj slovanskim narodom. Gospodovalni narodi pritiskajo takó najbolj na množice tlačenih narodov.

Socijalna demokracija bi torej delavcem najbolj koristila, ko bi ne razglašala narodnega indiferentizma, temveč postavila v program, da se napravi mir med narodi, in sicer s tem, da bi se organizovali in utrdili vsak po svoje v okviru monarhije. Ta socijalna demokracija pa je slepo prenesla programe iz Velikonemčije v Avstro-Ogersko in je popolnoma prezrla, da so se isti programi zasnovali v nacionalni državi. Avstro-Ogerska ni nacionalno jednota, in kolikor je hotela postati nemško-centralistiška država, je spravljalna v onemoglost nenemške narode, in sedaj tlačijo gospodovalne narodnosti v obeh polovinah cesarstva ne le druge narode, temveč razvijajo tudi vse gospodarstvo pristranski, krivično in s tem pritiskajo na vse delavske sloje. Socijalna demokracija pozablja, da se je mogla vstvariti in okrepiti v drugih državah le radi tega, da so te nacionalno delo že opravile v bistvu, in da morejo vsled tega spraviti se na drugo, torej tudi ekonomiško delo. Slovanski delavci bi bili v svojem interesu dolžni stremeti k nacionalnim strankam, da bi se z njih pomočjo uredili najprej narodi kot taki, da bi se takó osvobodili glavne skrbi in potem toliko laže lotili se gospodarstvenega prestrojevanja.

Socijalna demokracija seče rane slovanskim narodom tudi po svojih nazorih o veri in cerkvi. Ona razglašá vero za zasebno stvar in je za odstranjenje stroškov iz javnih sredstev za cerkvene in verske namene. Ona s tem razjeda tisto organizacijo, ki more vezati posamičnike v posebne jednote, in to zadeva seosebno slovanske narode s svojo cerkveno organizacijo, pa tudi romanske narode, kolikor je tudi v rimski cerkvi z latinskim obredom združen ne le obredni jezik, temveč so takó rekoč zaviti in poskriti stari običaji v obredu samem. Cirilometodijska cerkev je posebna organizacija, ki hrani v

sebi stare običaje, stari vkus in svetinje stare slovanščine. Vrhu tega so verniki in njih pastirji združeni po posebni cerkveni organizaciji in upravi, takó da se tudi s te strani čutijo za se kot posebna celota, katera se loči od drugih nacionalnih organizacij. Ko bi se Slovani s cirilometodijsko cerkvijo ravnali po naukih socijalne demokracije, razrušili bi to cerkev ali vsaj prepuščali jo največim naključjem. A tudi zapadni Slovani, katerim so uže davno vzeli cirilometodijsko cerkev, imajo še tradicije po njej, in probujena zavest jih utegne vabiti k stari cerkveni organizaciji, in še v rimski cerkvi z latinskim obredom imajo za razne prilike posebne običaje, kateri bi se tudi oslabili in pogubili, ko bi se vsa cerkvena organizacija prepuščala samovoljni posamičnikov. Naj si bodo narodi v cerkvi še toliko na neugodnem, vendar se čutijo vezane kot posebne celote tudi po svoji cerkveni organizaciji. Po takem morajo zapadni in vstočni Slovani upirati se socijalni demokraciji, kolikor zanaša med narode pogubne nauke. Židje nimajo dandanes politiške ali nacionalne organizacije, a veže jih kri in sinagoga, in sicer takó, da držé bolj skupej, nego vsak politiški še toliko samostalen narod. Zato Židom tudi ne more škodovati nauk socijalne demokracije, in zato se morejo oni njej vsiljevati za vodstvo in agitacijo. Slovanski delavci, kolikor so pristopili k socijalni demokraciji, uže radi doslednosti, bi mogli poprašati svoje židovske načelnike, ali veljajo nauki gledé vere in cerkve tudi za Žide, in iz odgovora bi mogli spoznati, da Židje imajo za se in za druge narodnosti dvojno mero, kakor se na zunaj merijo po vatlih tistih narodnostij, med katerimi in od katerih živé.

Socijalni demokratje hočejo posvetnih šol; na katerem jeziku pa naj se snujejo, ako jim je narodnost deveta briga? Ali je možna prava vzgoja in šola bez narodne zasnove? In če to ni možno, ali se je socijalna demokracija uže potegnula v Avstro-Ogerski za tlačene narode kot take, da bi z njeno pomočjo priborili si primerne nacionalne svobode za šolo in druge potrebe? Med takimi potrebami je tudi organizacija prava, kakoršno zahtevajo socijalni demokrati za „ljudstvo“. Ali vedó socijalni demokratje, da na Ogerskem in drugod v Avstro-Ogerskem sodijo od najnižih do najviših instancij pristaše negospodovalnih narodnostij pogostoma ali po celó redno na jezikih, ki so njim neumljivi? Ali morejo biti misleči „tovarišč“ socijalne demokracije indiferentni nasproti rešenju ali neresenju nacionalnega vprašanja? Tu se vidi, kakó slepo so socijalni demokrati presadili programe iz Velikonemčije na avstro-ogerska tla, s popolnoma drugačnimi razmerami!

Socijalni demokrat hoče, rekli bi, biti tudi človek, in kot tak nima potrebe le za živež, obleko in podstrešje, temveč tudi še kako drugo potrebo, ki meri na vedrenje razuma in krepljenje srca. Kako naj si bistri um, če ne v materinem jeziku, kakó naj si oplenjuje čuvstva in vkus, če ne z domačo književnostjo in umetnostjo? A kje bode ta književnost in umetnost, ako si narodi ne priboré potrebne svobode za kulturno razvijanje? Ali morejo socijalni demokrati ostati mlačni nasproti bojem za jezik in narodnost? Ali se zavedajo, da narodnost je prav za prav združena s krvjo, in da človek, tudi če postane socijalni demokrat, ne more iz svoje kože, temveč misli in čuti in čuvstvuje po svojih zmoglostih, kakoršne je dobil od svojih roditeljev? In misliti ter svoj vkus razvijati more človek pravilno in najvspešniše le s pomočjo analognih ust, kakoršna so vstvarile materin jezik, in s pomočjo tistega temperamenta in značaja, kateri mu je podelila kri. Narodnost,

ohranjenje in življenje te narodnosti je tisto sredstvo, s katerim se človek, tudi socialni demokrat, razvija in pospenja najlaže do boljšega v gmotnem in plemenitejšega v duševnem pogledu.

Slovanski delavec pa ima še posebnih vzrokov, da se ne meče slepo v naročje na tujem vstvarjene in s tujega zanesene socialne demokracije. Slovani so imeli in nekoliko še imajo svoj gospodarstveni ustroj v „Miru,“ „Artelji,“ „Zadrugi,“ in v teh zasnovah ni bilo nikdar tistega bezsrčnega, bezozirnega izsesavanja, kakoršno je povzročil romansko-germanski pravni in gospodarstveni ustroj. Te stare zasnove morejo ostati podstava za moderno razvijanje skupnega gospodarstva, in to, kar tuji snujejo teoretiški z velikim trudom, je več nego v kaleh pred vekom zasnovano in celo razvito med Slovani, in če zapadni Slovani skoro nimajo več takih institucij, krivo je politiško podrejenje in kulturni vpliv romansko-germanskih narodov.

Tudi so Slovani med vsemi evropskimi narodi najbolj delavsko pleme, radi tega so ostali razmerno jednaki sloji med seboj, in zdelo se jim je nepošteno, pridobiti si imetje bez trdega dela. Delavnost je v krvi slovanskega plemena in radi tega naveče poroštvo tudi za pravičnejše razvijanje prava delavskih slojev. Slovan po krvi in položenu v občine ne more biti nasprotnik delavcev, in če od kakega naroda, more se delavski stan boljšega nadejati od nadaljnega razvoja slovanskega plemena. A to pleme se v svojih važnih oddelkih mora še boriti za svoj nacionalni obstanek, in k ohranjenju teh oddelkov dajejo uslovja narodnost z jezikom, cerkvena organizacija, stare tradicije svojega prava, običajev in vkusa, ohranjenega v pesnih in umetnosti. Za ohranjenje teh svetinj je dolžnost in potreba boriti se ne le imovitim, temveč vsem slojem slovanskih narodnostij, in s tem se obsoja socialna demokracija, katera ne razločuje značaja narodov, temveč slepo vsiljuje slovanskim delavcem to, kar je potrebno in veljavno za romansko-germansko narode kot take in za politiški združene te narode posebe.

Kedar dobé slovanski mali narodi avstro-ogerski relativno nacionalno svobodo, skušali bodo skrbeti, da tudi celokupna država bode delala primerniše trgovinske pogodbe na zunaj in razvijala bolj racionalno gospodarstvene pomočke na znotraj. Gledali bodo, da ne bodo narodi slabili drug drugega radi premoči tudi v gospodarstvenih glavnih vejah, in to bode najbolj na korist delavskim množicam. Skrbeli bodo tudi za pozitivne zakone, kateri morejo podeliti človeška položnja tudi delavcu. Politiško močni narodi morejo še le vplivati tudi na zunanjo politiko ter takó pomagati snovati pogodbe za ugodno meddržavno trgovino, s tem pa vplivati na boljše položnje delavcev gledé na število ur dnevnega dela in gledé na odškodnino za to delo.

Socialna demokracija ne more izvršiti, kar obeta, ker obeta več, nego more dati. Doseči more več svobode za delavsko združevanje, in to najprej v vsaki državi posebe in potem od države do države. Za to je njena koncentracija umestna, s tem pa tudi omejena na najpotrebnejše. Radi tega pa ne potrebuje židovskega aparata v teorijah in agitacijah. Delavci morejo stremiti k večji svobodi za mednarodne koalicije tudi bez programa socialne demokracije, katera bi napravila rada nekako kašo ali, kakor pravijo na jugu, nekako italijansko „mineštro,“ v kateri bi se zlili vsi stanovi v jeden sam sloj pod židovskim vodstvom.

Ariški in seosebno slovanski narodi nimajo potrebe židovske socialne demokracije; Slovani pa so pred ti-

soč leti in v še prejšnjih vekih dokazali svojo sposobnost za gospodarstveno organizovanje in razvijanje; treba jim je le zavestne politiške svobode. pa dokažejo zapadni civilizaciji, kakó se izvršuje pravičnost ne le politiška in nacionalna, temveč tudi gospodarska.

Ob sedanjih državnozborskih volitvah nastopajo socialni demokratje tudi med Slovani, in najbrže bode kak kandidat izvoljen tudi iz njih srede. Slovanski delavci pa bi sebi in narodom slovanskim stvorili veliko uslugo, ko bi oddali svoje glasove slovanskim poštenjakom, ki se boré za svoj narod v nacionalnem in ekonomiskem pogledu, ki imajo besedo pravičnosti ne le na jeziku, temveč tudi v svojih delih, ki vidijo, kakó postaje hudó za vse slovanske „male“ ljudi, za kmetiče, rokodelce in delavce. Saj je v Avstro-Ogerski med delavci nižih in celó uradniških vrst največ slovanske krvi; kako bi ne počeval slovanski zastopnik teh slojev? Slovanski delavci naj se postavijo na svoje noge; s tem najlepše poskrbé tudi za svoje interese ter zajedno dokažejo, da um in srce slovanskega delavca moreta izhajati bez pomoči požidjene socialne demokracije, opasne narodom in slovanskim delavcem gledé na nacionalni, duševni in ves kulturni razvoj.

Ivanu Berniku,

svojemu prijatelju v spomin.

Izpod sneženega zameta
Groba zeva na mrtvišči nov, ...
Molči borál, molítev sveta,
Ne gane zvon se v tvoj poslov.

Pogrebcev redkih mali tróp
Čestil je skromni tvoj pokóp,
A tem so se oči rosile, —
In kar solzé so govorile,
Čutilo tudi je srce.

Ostali drugi so doma . . . .
Kdo tvoje pač imé pozna,
Bez náslova besed blestečih
In kratkovidni svet slepečih,
Preprost, neznamen kmetski sin!
Kdo tebi hranil bi spomin?!

Mordà! —

Zažene hrup mordà druhal:

»Življenje sam si je končal!« —
In kamenanje se pričnè!
Navdušeno — kakó pač ne?!
In vzrastel kar érez noč navpik
Lažij bi podlih — spomenik.

»In prav takó! — Zakaj glavó
Po konci nosil v sveti si,
Po mísljih svojih še celó
Predrznil se živeti si!

In poleg tega siromak!
Kje dóm je tvoj in kje tvoj prag?!
Pri nas uživa slavo,
Kdor kloni svojo glavó,
Kdor ceni stari običaj,
Miži naprej, ne zrè nazaj —
A ta, kdor nam ne vpije v čast,
Sam sebi naj moléi — v propast!«

A pógled nate jih plaší —
Mrzličasto jim srce býje . . . .
In vendar — mir ti z lica síje,
Okó se več ti ne iskrí.
Hej! krvi ténèk curek vroč,
Iz prsij ti izvirajoč
Médíí drhteče jim okó.

O naj le zró, o naj le zró,
Kakó te sréne kaplje vró,
Naj vsaj se daj njih slednji zvé,
Da si imel i ti srcé.

In káko, káko še celó!
Čemú besed?! — Srcé zlato,
Značaj demant, razum kot žar,
Ko solnce svoj razvíje éar,
In preplaší, in prepodí
Mračné mèglé ténèné nočí.

— — — — —
Zdaj trdno spiš, in érez gomilo
Sneženke naletávajo,
Na órno prist srebrno krilo
Iz neba vsipávajo . . . . .

9. II. 1897.

Alastor.

Kozaki in njihova taktika.

Prevod iz ruščine, spisal V. Mitkevic.

Ob času, ko so Tatari razgromili Rusijo, in ko se je poslednja začela zbirati okolo Moskve, bile so južne ruske stepe še bez prebivalcev in pokrite z gosto, visoko, kakor človek, travo; po njih so hodile le érede zverij, a bogatstvo zemlje in vsi dari prirode teh blagoslovljenih krajev so ležali nedotaknjeni. Včasih so bile vidne tam tolpe divjih Tatarov, kateri so se kradli po volčjih stezah kakor volkovi na grabež v ruske okrajine. Kakor stepni vihar pritekali so na ruske vesi in posle — mnogih ubijstev in grabežev mirnega naseljenja se vračali s plenom in s pleniki v svoja kočevja. Težko oborožene in neokorne v svojih gibanjih družine ruskih knezov veči del niso vspevale preperečiti naglih napadov teh stepnih razbojnikov, kateri so na svojih brzih konjih se lahko skrivali bezsledno in potem razprodavali svoj živ tovar (blago) na tržiščih Male Azije, dà, celò Afrike. Ruski knezi so se na vse možne načine trudili ograditi svoje dežele od podobnih napadov, ali težko se je bilo vspešno bojevati s tem povsod prisotnim in nevlavljivim vragom; njih družine so bile v podobnih slučajih popolnoma neprigodne.

Očividno je, da se mnogoštevilni, hrabri in sposobni ruski narod ni mogel miriti s takim položajem in on je našel za to sredstvo, osnovavši kozaštvo. Sila je vstvarila popolnoma nove elemente za borbo s Tatari; kozaštvo se je osnovalo in postavilo na bojno pozorišče samo soboj.

Bogatstvo južnih step je uže davno vabilo k sebi smelih ljudij, kateri iz teh ali drugih pričín niso mogli in ne hoteli ostati v domovini. Prvi stan kozaški bil je

osnovan v Razdolah in je poslužil jedrom za nadaljnje zbiranje kozaštva. Kozaki so ukrepili (utvrdili) Razdore in srečno odbili prve napade Tatarov, potem pa so uže polagoma sami začeli napadati. Skoro je govorica o svobodnem življenju v Razdolah začela privabljeti z vseh strani tolpe smelčakov, poseljenje je brzo raslo in okreple. Kozaki niso mnogege zahtevali od prišlecev in jih niso popraševali o njih prošlem življenju; stavili so le jedno neizogibno uslovje: izpovedanje pravoslavne vere.

Silno pomnožili in ukrepili so početno kozaštvo Zaporožci-Čerkasi, kateri so prišli iz Zaporoške seče (na Dnjepru) in osnovali mesto Čerkask na Donu nedaleč od tatarske kreposti (trdnjave) Azova. To preselitev Zaporošcev je provzročilo to, da so Poljaki začeli preganjati jih in ovajati pri njih unijo.

Ta slučaj je silno vplival na nadaljnji razvoj Donskega kozaštva. Osnovavši Čerkask so Zaporožci začeli smelo napadati Tatare, in kmalu so glasovi o njih junaštvu in bogatem plenu, ki so ga privažali seboj iz nabegov, načeli zbirati k njim tolpe smelčakov in glavorezov, iskavših svobodo in plen. Čerkasi so bili bojevit narod; vsled neoženjenosti, kateri običaj so prinesli iz Zaporožja, so vse nagrabljeno blago bezskrbno zopet zapravljali, in zato je v Čerkasku bilo vedno veselo življenje.

Mladež, katerej je predsedalo surovo in strogo življenje v Razdolah, je v velikih tolpah šla v veseli Čerkask in vstopala v Zaporožke družine. Kozaštvo je vidno začelo stremiti k temu novemu stanu, kateri je skoro postal središčem vsega kozaštva.

Silno je vplivalo na pomnoženje kozaštva tudi vodenje robstva v Rusiji. Vsi, kateri se niso mirili z novim redom (polažajem), vsa nepokojna in bojevita mladež, katero je vabila govorica o bogatstvu in vspehah kozakov, je šla na Don in je tam vstopala v uže obstoječe družine ali pa ustanavljala nove stanice. Polagoma se je zaselil srednji tok Dona in njegovih pritokov z velikoruskim plemenom, na nižnjem toku pa je še dolgo opazovala se primes maloruskega tipa.

Vsako stanico (kozaško zadrugo) je upravljal ataman (načelnik), katerega so izbirali v krogu, a vrhovnega atamana so izbirali v vojnem krogu, kjer so pogostoma imeli kozaki krvave razprave med seboj. Kozaki so se pečali z ribštvom in lovom, a kmetijstvo so prezirali; s početka je bilo celo postanovljenje (naredba): biti kozake z batinami, kateri bi se pečali ž njim. Ker niso imeli dovolj žen v svojih vojnih zadrugah, so kozaki privajali mnogo plenihih Tatarov in vsled tega so se pri kozakih na nižnjem Donu dolgo ohranile, posebno po ženski liniji, tipične črte mongolskega plemena.

Kozaštvo, katero se je postopno okreple in si zasnovalo nezavisno vojno republiko, je bilo odlična obramba za Rusijo od napadov Krimcev. Kozaška konjica, podobna tatarskej, se je uže mogla z vspehom bojevati s Tatari, in ker jih je prekašala v vojni sposobnosti, je

kmalu razprostranila svoje nabege v samo srce krimske orde. To je bila nevsmiljena, vsakdanja borba z vbijstvi in grabeži, zato je moral biti kozak vedno na straži, vedno preprečevati sovražnikove vojne zvijače in svoje napade izvrševati po možnosti skrito in naglo. Kozaki so neprenehoma pošiljali v stepe patrolje (razvednike) in iskali sled Tatarov, in ako so jedenkrat zasledili sovražnika, so ga potem gotovo uničili. Vse življenje kozakovo je prešlo na konju, kakor da bi on bil zrasel ž njim kot centaver; vedna opasnost je utrdila njegov značaj in napravila iz njega nevarnega in smelega vojna v posamnem boju. Kmalu kozakom ni bila več dovolj borba s Tatari in Turki na suhem, in oni so prenesli svojo delavnost tudi na morje. V malih ladjicah, z deset pari vesel, so oni smelo hodili na morje in grabili sovražnikove trgovske ladije ter se niso bali napadati celo vojne ladje, oborožene s topovi. Kozško brodovje, uvidevši od daleč sovražnikovo ladijo in samo vsled svoje malenkosti ne vidno, je sledilo za sovražnikom in se držalo v daljavi do noči. Potem so kozaki neopazno in bezšumno priveslali k ladiji in jo vzeli naskokom s sabljami v rokah; plen so vzeli seboj, a ladijo z ljudmi so potopili. Svoje smeje napade so kozaki razprostirali do bregov Male Azije ter niso le jedenkrat napadali Trapezonda, Sinope i. t. d. in upostošali okolico Carjigrjsko. Ves plen so privažali v vojsko in ga tukaj v združenem krogu pognali po svojej navadi. Ta nevsmiljena borba po suhem in po morju, katera je predstavljala neprestano malo vojno, je globoko vplivala na značaj kozaka in mu je dala tako originalno obliko. Fizična sila in okretnost, bezumna, nepoznajoča ovir, smelost mojsterska spretnost v jahanju in v rabi orožja in krepek duh tovarštva so bila odlična svojstva prejšnjih kozakov. Vsakdanja opasnost in neobhodnost stražiti in pozvedovati o neprijatelju ste izbistrili vid in sluh kozaka ter ste napravili iz njega odličnega stražnika in razvednika. Glavne osnove sedanjega ustava razvedne in stražne službe v ruskej armadi so sprejete od kozakov.

Iz srede tega surovega vojnega občestva so se včasih povzdigovali energični ljudje s silnim karakterjem in zbiraje okrog seboj tolpe glavorezov se odpravljali grabit na Volgo in Kamo kakor na bogate prometne poti. Ob času carstvovanja Ivana Groznega so se te tolpe tako razmnožile, da ni bilo na Volgi več varnega potovanja in prometa, ter so prisilile carja, da je poslal vojvode nad nje. Jeden takih atamanov, „Jermak“, kozak Kačalinske stanice, je skrivaje se od carskih vojvod, šel gori po Kami in stopil na službo k — Stroganovim, bogatim trgovcem na Uralu. Njegova družina je prikrbljena po Stroganovih z orožjem in strelivom, za-vojevala Sibir in položila temelj Sibirskemu kozaštvu. V isti čas z odhodom Jermaka v Sibir (v koncu 16. stoletja), bežeč pred carskimi vojvodami, so odšli z Volge še drugi kozaški atamani. Tako je ataman Gun s svojo družino šel v Jajk in položil temelj Jajškemu (sedaj Uralskemu) kozaštvu. Drugi atamani so se s svojimi

pomočniki naselili na bregovih Tereka in ustanovili Tersko kozaštvo.

Z namnoženjem kozaštva na novih mestih so kozaki vsled svoje bojevite narave začeli napadati sosedne dežele. Kot primer bezumne smelosti kozakov nam lahko služi pohod 1000 Jajških kozakov leta 1605 na Buharo. Premagavši strašne težave prišli so oni do Buhare, vzeli mesto z naskokom, pobili mnogo naroda in nagrabili bogat plen; a na poti domov, preganjani od razdraženega neprijatelja, so poginuli vsi od glada in žeje v bezvodnih pustinjah Srednje Azije.

Druga kozaštva so se ustanovila pozneje, in to večinoma po inicijativi praviteljstva (vlade).

Takova so v oblih črtah uslovja, pri katerih se je ustanovilo kozaštvo in živelo tekom mnogih vekov. Kar se dostaje njihove sisteme bojevanja, katero so sprejeli od Mongolo-Tatarov, je neobhodno, radi objasnjenja, nekoliko ukloniti se ter ozreti se nazaj v zgodovino.

(Konec pride.)

Slovenski rojaki v Jeni.

(Iz zapuščine J. Vencajzove.)

V trenutku, ko je bil nezadovoljen s papežem Pavlom IV., je dovolil rimski cesar nemške narodnosti, Karol V., da se izpolni najsrčnejša želja evangeljskemu vojvodi weimarskemu: 15. avgusta l. 1557. je podpisal ukaz, s katerim obdaruje »akademiški gimnazij« v Jeni z vsemi pravicami velike šole.

Še isto poletje je trudoljubivi vojvoda izvršil potrebni preustroj in pozval na novoosnovane stolice može, ki so bili s svojo učenostjo uže prosluli med protestantskim svetom. Med temi je dobil drugo profesuro bogoslovja znani Tubinški kollaborator Mathias Flacius illirycus,¹⁾ Mato Vlačič Frankovič.

Ker profesorski dohodki niso bili veliki in so obsegali pred vsem le one neznatne »groše« iz kolegnine, moral je mož poskrbeti za svoj zaslužek. Po navadi tedanjega časa je zasnoval zato svoj »Collegium Flacianum«, ki je kmalu daleko zasluž. Desetorico dijakov in več je imel pri sebi na hrani in stanovanju, poleg tega pa jih je še poučeval.

Da so ti njegovi dijaki imeli nalog razširjati slavo svojega profesorja, je ob sebi umevno. Med njimi je bilo izvestno tudi nekaj Slovencev, kar nam kaže uže prisotnost poslej imenitnega propovednika in drugega superintendenta evangeljske cerkve na Kranjskem, Sebastijana Krella,²⁾ v Kačičevem kolegiju.

Žalibog, da vroča južna kri našemu rojaku profesorju ni dala miru: Uže črez leto dnij se je sprl »divji bogoslovski vnetnik«, kakor so ga nazivali njegovi tovariši v profesorskem zboru, s prvim profesorjem - bogoslovcem Viktorinom Strigeljem. Kakor povsodi, tako tudi tu seveda v tej borbi niso mirovali dijaki, in večino njih nahajamo ob tej priliki na strani našega rojaka, katerega so podpirala tudi posvetna oblastva.

Strigelja in njegovega zavetnika, superintendenta Hügelja, ki se je bil združil z njim, so le-ti pristaši Vlačičevi zajeli s 300 možmi in ju na par mesecev priprli v tr-

¹⁾ R. Keil, Geschichte des Jenaer Studentenlebens, 1878.

²⁾ Dimitz, Gesch. d. H. Krain, III. pg. 156. S. Krell, rodom Vipavec, * 1538.

dem gradu Lanenburg. A prāvda s tem ni bila skoučana, in sreča je opoteča.

Na kolokviju, kateri je imel naš Vlačič po običaju slovutih mož, v avgustu l. 1560., spoznali so razsodniki tega ozirom njegovih potez o podedovanem grehu zmaganim. In ko mož ni hotel preklicati svojega nauka, vzeli so njemu in njegovim pristašem profesorjem Wigandu, Fudexu, Musaeju in Coelestinu dostojanstvo.

»Collegium Flacianum« se je na to razšel, in »famulus« Sebastijan Krell, ki je sodeloval za svojega učitelja-mojstra, se je l. 1562. preselil v Tubingo. O onem mladem Locopolitanu, ki je bil tudi član prominulega kolegija, pa ni tu, ni drugje ne pozvedamo ničesar. — L. 1563. jo je popihnil tudi Mathias Flacius Illyrus iz Jene, kjer je deloval šest let bolj ali manj srečno, vsekakor pa prav vplivno in vspešno.

Dijaki, ki so bili v tem obrnuli plašč po vetru, so po njegovem odhodu na prigovor tedaj zopet mogočnega Strigelja naskočili njegov dom s silo in ga opustošili.

Sled Vlačičev se nam na to izgublja za Jeno popolnem:*) z njim pa je preminula tudi za Slovence doba! — Po odmoru celih 27 let⁴⁾ šele čujemo zopet o Slovencih v Jeni. L. 1590. sta namreč prosila Ljubljane, magister Klemen Gregor in kollaborator Ivan Snojlsšek kranjske stave podelitve podpor, »da se še dve ali tri leta proučita v Tubingu ali v Jeni sv. pisma iz jevrejskega in grškega praspisa.«

Stanovi so jima dovolili na to prošnjo po 75 rajnišev. Ona dva pa sta šla v Jeno, kjer sta ostala do leta 1592. Snojlsšek se je vrnil nato kot predikant v Ljubljano, a mag. Klemen Gregor je bil šel v Vitembergo. Peti znani nam Slovence, ki je v Jeni študoval ob istem času tudi na deželne stroške, pa je bil Jakop Tulščak iz Ljubljane.

V istem času je prebival v Jeni takisto neki medicinec Jacobus Flacius-Flach, ki je bil morda sin ali vsaj bližnji sorodnik onega znanega Mate Vlačiča.

Dasi se je izvestno v tej protestantski dobi proučevalo na slovitem tem vseučilišču še mnogo drugih Slovencev, pripoveduje Jenska povest vendar le še o enem, o Štajercu Ganes-u, katerega so dne 16. avgusta l. 1614. ob 10. uri na večer v rabuki ubili dijaki.

O Slovencih iz poznejših dob vemo le še, da se je l. 1810. oglasil tu znani slovenski rodoljub Jos. Rudesch, oče umrlemu dež. poslancu Karolu Rudežu, ki je s Kopitarjem potoval preko Jene k Goetheju v Weimar. —

Izvestno bi se dalo najti še kaj več o naših Jenskih rojakih v matrikulah dijaških narodnostij, pa v starih dijaških kolegijjskih knjigah, katere hranijo vestno Jenski meščani, podedovavši jih od svojih starejših, iz prvih časov vseučilišča do današnjega dne.

Jena, vzor in ljubav vsemu nemškemu dijaštvu, živi še vedno v starih tradicijah, je še vedno stara, dijaška Jena. Njene prizajne meščane pa še danes kažejo kot vzor vsem pravcatim »čukom.«

Za nas Slovence je danes ista Jena pač popolnem bezpomembna, sosebno še, odkar je v našem slovstvu prenehala češčenje Schillerjevo, a za naše sosede ne zatone njen pomen med dijaštvom nikdar. V tem malem mestecu se je bilo razvilo veseljaško življenje, ki je l. 1690. vzrodilo tudi glasoviti »pivski koment.« Todi so iznašli »bruceštvo« in določili bruceško leto na šest mesecev, šest tednov, šest dni in šest ur. Todi so se bruci prvi brili po glavi, kakor se brijejo še danes nekje med Slovenci radi ali neradi »pedeli« pri krokarskih promocijah. Todi pa je pognala prve

kali tudi ona obča nemška »burschenschaft,« ki je v svojih posledicah iznesla toliko slavofobstva, ki je do današnjega dne širila in netila vedno in vedno sovraštvo, in sipala ogenj in žveplo na tlačeno Slovanstvo!

Ruske drobtinice.

Съ міру по ниткѣ, голому рубаха.

Nasi umetniki silno šumé. V Petrogradu praznoval je svojo 25letnico Mark Matvejevič Antokoljskij 29. dec. minulega leta. Prazdnik se je vršil v akademiji umetnostij. V prisotnosti jubilarja prečitali so v mnogobrojnem zbranju najprej gramoto (listino) o carske milosti: g. Antokoljskij je namreč udostojil se čina resničnega državnega svetnika (дѣйствительнаго сѣнскаго совѣтника), kateri daja naslov visoki-превосходительства, kar Nemci prevajajo Excellenz; Slovenci pa takih naslovov nimajo,*) da njim jih ni treba. Pisatelji i umetniki do novejših časov podobnih daril niso dobivali. Niso jih kinčali redi, ni malimi, ni velikimi, niso jih laskali s čini, ni visokimi, ni nizkimi. Sedanj car pa je tudi v tem obziru vstopil trdno na pot svojega očeta, kateri je menda mislil tako: vsi poddaniki moji, trudeči se za blagor moje očetnjave, morajo ravnomerno uživati njeno zahvalo za svoje zasluge. I stvoril je v tem pogledu prvi korak, a sin ga vestno nadaljuje. Za tem je jubilarja ogovoril podpredsednik akademije umetnostij — grof J. J. Tolstoj, o carjevi milosti pa je čital znani veteran na polju slovstva i umetnosti — g. Grigorovič. G. Antokoljskij dobil je tudi od drugih stranij mnogo blagodarnih pisem i naslovov, med kojimi zanima prvo mesto časti i ljubezni naslov od občinstva; tudi ruske ženske so se odličile prekrasnega darom *honoris causa*. Da sorodiči-Zidi niso pozabili znamenitega umetnika, je tudi popolnoma jasno i pravilno. Iz zasebnih dokazov spoštovanja i ljubezni k g. Antokoljskemu je vse najbolj ganulo pismo njegove 82letne matere-starice k svojemu slavnemu sinu . . . . Kaj pomenja g. Antokoljskij za rusko umetnost i sicer kiparstvo, more si nekoliko urazumeti le ta, kater: je videl vsaj nekatere njegove kipe. Najizvrstnejši so naslednji Natan modri, Ivan grozni, Peter prvi, Kristus, Sokrat, Mefistofelj, Glava Ivana Krstnika, Krščanska mučenica, Nestor, Jermak, Sestra milosrdja na polju bitve i dr. Naslov ruskega občinstva se tako sklepa: »Все это (navedeni umotvori) такъ высоко, поэтично, полно таланта, красоты и мастерства, что мы смѣтримъ на васъ какъ на одною изъ самыхъ первыхъ скульпторовъ нашего вѣка, и провозглашаемъ вамъ: Слава!«

Slikar Vereščagin pa kaže svoje slike Parizanom. Uredil je tam veliko razstavo svojih podob na tēmo strašne raspe l. 1812 med Rusi i Francozi. G. Vereščagin čuvstva domoljubja posebno ne priznava, vsaj tako so o njem pisali ne le Rusi, ampak i Nemci, kojim je kazal na veliko radost Nemcem, Slovanom pa koj na žalost i celo sram) svoje »Ужасы Турецкой войны«. G. Vereščagin je skrajni realist, pravi, da nikdo ne ljubi takó resnice, gole resnice, kakor jo ljubi sam. I nekateri kritiki so mu verjeli to, mu varjamejo tudi še sedaj i v tem duhu pišejo o njem mnogo ter ga silno hvalisajo. Pariska razstava njegovih slik iz vojne 1812. l. je za ruski čut v tem pogledu menda še kaj snosna, Francozom pa manje ugaja, kar je precej jasno tem, kateri se spominjajo, kako so se zgrabili Rusi s Francozi, kako se je klanje nadaljevalo, i kako je pojenjalo strašno prelitje krvi izza piškavega samo- i često-ljubja predvoditeljev obojih narodov. Med slikami je pa tudi mala brošurica, katera tolmači nekatere trenutke kot manje umljive ljudem, koji ne živé v dobrem soglasju z zgodovino . . . . V tej brošurici je pa tudi mala razprava, katera pobija legendo o nepobednosti vojske Napoleona I. Ta oporekanja pa so tako razkačila staro francosko aristokracijo, da je zahtevala, da bi g. Vereščagin rečeno brošurico takoj vrgel pod klop . . . . Umetnik naš se ni takoj udal, a pōstavil se jim je na svoje noge, upr se je tako, da pač niso pričakovali takega odpora. A kar jih peče še bolj, je to, da je v »Figaro« zagledal beli dan vvodni članek pod zaglavjem: »Domoljubje i šovinizem,« v kojem bolj pameten Francoz bere prav hude levite svojim kočljivim zemljakom . . . . Prav za prav francosko plemstvo v našem slučaju ni postopalo nič kaj plemenito, tem bolj, ker vedo, da g. Vereščagin ni *propheta in sua patria* — vsaj v Parizu bi ga ne dražili . . . .

Bož. Tvorcov.

*) Dimitz, Gesch. d. H. Krain, III. pg. 156. —

4) Dimitz, Gesch. d. H. Krain, III. pg. 153,

*) Pač, pač; imajo n. pr. sebi oddeljenih škofov z analogno častjo, katero zovejo »Prevzvišenost.« Op. ur.

RAZGLLED PO SLOVANSKEM SVETU.

a) slovenske dežele.

Kranjsko. Društvo „Pravnik“ je imelo 29. jan. glavno skupščino. Predsednik obžaluje premalo zanimanje za društvo, katero je sodelovalo pri prevodu novih civilno-pravnih zakonov, potem pa opustilo to delo, ker urednik slovenskega izdanja ni hotel popraviti niti stvarnih hib, zaznamovanih od društvene enquete. Društvo je dobilo svoje prostore, g. Fr. Regally je uredil pa zanemarjeno, dasi majhno knjižnico, katera šteje okolo 800 zv. Glasilo društveno „Slovenski Pravnik“ izhaja sedaj 13. leto, a ima vedno premalo snovij, dasi je poino važnih vprašanj in zadač za slovenske juriste. Lani sta bila 2 shoda, pri Ljub. dež. sodišču so pa kurzi po 2 krat na teden, na katerih se pretresajo novi zakoni. V Divaču so bili priredili izlet. Društvo je pregledovalo prevode novih civilnopravnih zakonov, potem pa je to delo pretrgalo radi nastavljenih diferencij med društveno enketo in urednikom slovenskega prevoda.

Tu bi opomnili mi, da radi teh diferencij utegne trpeti stvar sama; občinstvo pa ne more razsoditi, na kateri strani je bilo pravo, ali pri popravkih enquete, ali pa pri tvrdovratnosti urednika slov. prevoda. Ako meni društvo, da je od njega postavljena enketa bolje pogajala stvar, nego urednik slov. prevoda, potem naj pride na dan s svojimi popravki, da bo moglo soditi o njih tudi drugo občinstvo. Stvar se dostaje nadaljnega razvoja slov. jezika v prevažni stroki; ne moremo torej biti pri tem indiferentni.

Društvo je imelo 1146-71 gld. dohodkov in 1426-59 stroškov; nedostatek 279-88 se pokrije iz blagajničnega preostanka. Glasilo društveno ima nad 300 naročnikov, med katerimi pa so nemarni plačniki. Načelnikom je bil zopet izvoljen dr. And. Ferjančič; podpredsednik je dr. Majaron.

V dež. zboru so se slovenski poslanci obeh strank izrekli ugodno gledé povišanja učiteljskih plač, ter se je v tem smislu sprejel predlog posl. Globočnika. Vsled tega znaša potrebsčina normalno—šolskega zaklada 387.465, nedostatek pa 363.196 gld. Posl. Hribar je stavil predlog, podpisan od obeh slov. frakcij, ki meri nato, da bi na Kranjskem veljale neke določbe o občnih javnih šolah tudi za meščanske šole, in da bi vsled tega izgubile veljavo določbe zakona z dne 29. apr. 1873, v kolikor se tičejo napravljanja in vzdrževanja meščanskih šol.

V V. kuriji je katoliška nar. stranka postavila za kandidata dr. Jan. Ev. Kreka proti obrtniku Kuncu, kandidatu narodne stranke, ter pravi: „S tem pokažite, da liberalizmu in socijalni demokraciji ni mesta v naši deželi“. Mi bi pa svetovali slovenskim volilcem na Kranjskem: Pokažite, da na Kranjskem niste pristaši latinizatorjev in privilegovanih katolikov, kateri si s protislovanskim stremljenjem in delom služijo mitre in škofovske palice; da ste kljubu temu in radi tega še posebe verni katoliki, in da kot taki in kot narodnjaki pobijate tudi socijalno demokracijo.

Za mesto Ljubljana je postavila narodna stranka dosedanjega posl. Kušarja; volilni odbor narodnih Ljublj. meščanov, pa je povabil na svoj shod g. Kušarja in g. Ivana Vencajza, ki se je bil istočasno oglasil pri narodni stranki.

V dež. zboru je posl. dr. Majaron utemeljeval svoj predlog o zasnovi občinskih posredovalnih uradov ali mirovnihih sodišč. Stvar se je izročila upravnemu odseku v poročanje. Ta točka spominja na sodišča, kakoršna se

v širšem obsegu od nekdanj vrše po ruskih občinah. Vredna je pretresanja, ker meri v poslednjem cilju na okrepjenje moralnega in pravnega čustva med preprostim naseljenjem. — Sklenuli so, naj bi se ustanovilo kmetijsko kemično poskuševališče za Kranjsko.

Nemci na Kranjskem se hočejo udeležiti državnoborskih volitev, postavijo svoje kandidate, tam pa, kjer bi ne mogli zmagati, odločijo se za tiste slovenske kandidate „liberalne“ barve, kateri bi bili najzmernejši in spravljivi. Izjavili so zajedno, da hočejo znatnejše podpirati nemški Schulverein, „Südmarko“ in druga nemška zaščitna društva.

Tržaško. Volitve za mestni svet, ki so zajedno za dež. zbor Tržaški, so se za mesto uže zvršile. Zmagali so v vseh razredih takózvani progresovci, in so takó podlegli tisti, ko so slepili na zunaj, da so konservativci in zmerni. Progresistom so izvestno oddali glasove tudi raznovrstni uradniki, ki so doslej takó ali takó glasovali za vladne konservativce. Voliti ima le še okolica 6 svetovalcev, oz. poslancev. Tudi tu so postavili progresisti kandidate proti slovenskim kandidatom.

Doslej je Tržaška vlada, ki je zajedno skupna vlada tudi za Goriško in Istro, mogla kazati na „konservativce“ in opisovati stvari, kakor da bi ne premagoval duh progresistov; odslej ne bode niti formalnosti, na katero bi se opirala. Trst se kaže tudi v formalnem pogledu, da v italijanskem naseljenju prevladuje duh Irredente. Ta duh pa uže davno gospoduje in odločuje v Trstu, kakor v obče po drugih mestih na Primorskem, kjer se tlači slovanski živelj. Čuda pa ni; v Trstu je vladal poprej Depretis in za njim vlada doslej njegov učenec Rinaldini. Obeh politika je bila in je protivna Slovanom, in pod njima je zrasel najbolj greben Irredenti. Grof Badeni ima sedaj jasno pred očmi, kako je položjenje na Primorskem; ali morejo tudi njemu opisati kot belo, kar je črno?

Značilno pa je, kakó postopajo nemški najradikalnišiji nacijonalci gledé na sedanjo zmago Irredente v Trstu. „Ostd. R.“ od 26. p. m. ima dopis iz Trsta, ki se veseli te zmage in tega, da so se tudi c. kr. uradniki otrsli „bizantinizmu“; dasi temu listu ni po volji požidjena Irredenta, in dasi ta ni prijazna Nemcem, vendar se raduje, da niso „Slovenci“ ali „Windisch“ zmagovalci, ker teh se boji, da bi bili zagvozda „nekdanji nemški bodoči državci do Adrije“. Torej ne Italijani, temveč Slovani so nemškim nacijonalcem na poti; in oni govoré tako, kakor da bi ne bilo Slovencev doslej do Adrije, temveč da bi mogli še le razširiti se do Adrije s pomočjo — vlade. Ital. Irredenta pa vidi, da pangermanski politiki ne računijo, da bi Italijanom ostalo ozemlje ob Adriji, temveč je hočejo pridržati bodoči nemški državi, kakor ozemlje, ki je pripadalo tudi „nemškemu Bundu.“ Slovenci Tržaški, primorski in vseh dežel pa vidijo, kakó od dveh stranij prežé na nje kot dober plen, ne radi tega, ker so Slovenci, temveč ker so naseljeni na zemljah, ugodnih za Italijo, kakor za Pangermanijo, za poslednjo še bolj, nego za prvo.

Za okolico, ki je volila due 28. febr., so po pol. društvu „Edinost“ postavljeni naslednji kandidati: Iv. Nabergoj; Fr. Kosec, župnik; Iv. M. Vattovaz, posestnik; Fr. Dollenz, posestnik in sodar; Al. Goriup, posestnik in trgovec; Iv. Goriup, posestnik.

V V. kuriji je za drž. zbor prevzel kandidaturu g. Iv. Nabergoj.

Slovenski kandidati za mestni svet in dež. zbor so v vseh 6 okrajih zmagali z veliko večino. Slava okoli-

čanom! Le takó naprej tudi ob državnozbornih volitvah! Sedaj bodo v resnici v mestnem in dež. zboru Tržaškem na jedni strani samo progresisti, na drugi strani pa 6 slovenskih okoličanskih zastopnikov. Ti bodo zastopali svojo narodnost in avstrijstvo; a kaj stvori 6 zastopnikov proti 48 intransigentov?

Istra. Huda, neobičajna je bila borba pri prvotnih volitvah za V. kurijo, kjer so Hrvatje in Slovenci postavili dr. Laginjo za kandidata. Le malo glasov boče razlike na slovanski in ital. strani; Slovani se nadejajo večine.

Štajersko. Tu je slov. pol. društvo odločilo se za Drag. Hribarja, ki naj bi se volil v V. kuriji. Privilegovani rimski katoliki pa ščuvajo proti temu kandidatu, češ. da je „liberalec“, „Mladoslovenec.“ Hočejo delati prepir, kakor na Kranjskem, kjer pogrevajo staro „rihtó“ o liberalizmu izza 1870. tih let.

Deželni zbor se je izrekel za osnovo okrožnega sodišča v Mariboru.

Goriško. Tudi tu prirejajo shode po raznih krajih, da bi novi volilci pogodili pravo. Italijani skušajo izpodkati slovenske kandidate.

Da so izstopili slovenski poslanci iz dež. zbora, je dalo povod raznim občinam, da so se jim posebe zahvalile na dokazani odločnosti.

Dva shoda pol. društva „Sloga“ v Gorici združila sta se za kandidate državnozbornske. Za V. skupino je postavljen dr. Anton Gregorčič; za kmečke občine in za veleposestvo, torej za 2 kuriji je postavljen Alfred grof Coronini-Cronberg. „Soča“ piše o tem: „Pri prvi volitvi gre za to, da si moža ohranimo; pri drugi pa za to, da si po tem možu, katerega vsak Slovenec visoko čišla, mandat obvarujemo. Kar bo treba potem storiti, oznani se volilcem za časa, ter se volilci povabijo, da si določijo tretjega kandidata.“ V V. kuriji bi radi zmagali Furlani s tem, da bi kupili kakih 40 slovenskih glasov; v veleposestvu pa se nadejajo Slovenci lepe zmage.

Koroško. Slovenci so po svojem društvu postavili svoje kandidate; za kmečke občine so: (Velikovec-Celovec) Lambert Einspieler, kanonik; (Borovlje-Beljak) Martin Kovač, c. kr. profesor v zač. pokoju; (Špital-Šmohor) Janez Peitler, posestnik. Peitler je ta okraj doslej zastopal v drž. zboru. V okraju Volšberg-Št. Vid naj se slovenski volilni možje ne udeležijo volitve. Za V. kurijo, v katero voli vsa Koroška 1 poslanca, je postavljen O. Odilo Frankl, gimn. prof. in benediktinec v Št. Pavlu. Nemške stranke seveda rujejo sosebno sedaj proti Slovincem, da bi ne prodrli noben njih kandidatov. „Mir“ piše: Naši nasprotniki, združeni bauernbundarji, nemški nacionanci itd. delajo z vsemi silami zoper našo kat. stranko. . . Takega pritiska še ni bilo. Nasprotnikom so na razpolago velike vsote denarja, to se vidi povsod. Učitelji rogovilijo, kar le morejo. Drugo orožje je laž, obrekovanje, kruta sila, goljufija, nazadnje kamenje. Socijalni demokratje rujejo proti duhovnikom, da bi takó izpodkopali slovenske kandidate. V nekaterih slovenskih krajih so prvotne volitve ugodne Slovincem; vprašanje je, ali bode dovolj sl. volilnih mož.

b) ostali slovanski svet.

Cesar Fran Josip se je odločil odpotovati na Cap st. Martin, na francoska tla, kamor je bil šel tudi lani.

Novi državni zbor dobi od vlade takoj mnogoštevilne predloge o pogodbi z Ogersko. V velikonemške liste poročajo, da ravno Badeni, ki se drži nekake srede, je pripraven za zvršenje te pogodbe; on da dobi kmalu zanesljivo večino. No, pripravjal se je dobro nato.

Dunaj. Dne 21. febr. so imela češkoslovanska društva dunajska in Cvetnih dvoranah skupni ples na korist čeških šol društva „Komenský“. Dvorane so bile prenapolnjene iz raznih slojev češkega občinstva. Videl si plesalcev in plesalk v narodnem kroju; plesali so tudi narodne plese, n. pr. „Besedo.“ Ta ples je sestavljen in izvajanje predpolaga ne toliko naglega, kolikor pa spretnosti v položnem gibanju ter predstavlja raznovrstne izpremembe v skupinah po 4 pare. O takem plesu n. pr. Slovenci niti slutnje nimajo, med Čehi pa, kakor smo videli, se je ohranil med preprostimi ljudmi. Vse pleso so vodili seveda po češki, in vsa vredba je napravila jako prijeten vtis. Dohodek društva „Komenskega“, če sodimo po številu udeležnikov, mora biti tudi znaten, in tako je „pozvani ku velkolepým šibrinkám“ doseglo svoj namen.

Namesto „Alte Presse“ izhaja tu od novega leta v dnevnik povečana „Reichswehr.“ Židovski listi, ki poznajo vse razmere in celó osebe pri raznih uredništvih Dunajskih novin, tvrdijo, da „R.“ je vladni list, v obče pa glasilo poljskega plemstva. Da je glasilo protislovenskega stremljenja, o tem ni dvombe; da uganja politiko poljske šlahte, to dokazujejo napadi na Maloruse v Galiciji, specijalno na starorusko stranko. V članku od 28. febr. se imenujejo pristaši te stranke naravnost izdajniki, proti katerim je treba obračati pozornost in silo. Celó Romančuk, ki je zmeren novočrist, ki se drži celó popačene azbuke, je poljskemu plemstvu nakrat rusofilski, katerega je treba torej potlačiti. Wachnianin in Barvinski, taki možje so še v milosti poljske politike. Ruski svečeniški pa, kateri se držé starih tradicij, so uže v veliki nemilosti in ovajajo se, kakor da bi stremili k razkolu, in se jim očita, da se ne uklanjajo oportunistu kardinala-mitropolita Sembratoviča. Iz vsega tega je razvidno, da poljsko plemstvo se čuti trdno, in da hoče ponoviti tisto prosledovanje, katero je bilo pričelo pred 20 leti, in se je potem nadaljevalo več let. To je tista politika protislovenska, kakoršno so bili začeli pred 10 leti tudi med Jugoslovani.

Tudi na Dunaju so bili napravili nekateri Grki v družbi nekol ko slovanskih dijakov demonstracije za panhelenizem in proti postopanju vevlastij.

Česki. Mladočeški klub je imel 25. feb. sejo v Pragi. Poslanec Jindřich je pretresal vse dosedanje politikanje Mladočehov ter ostro bičal njih postopanje. Rekel je, da niti staročeška stranka v najhujših časih ni kazala tolikega propadanja, kakor sedaj mladočeška. Kdor je deželni odbornik, naj se ne vsiljuje v drž. zbor; tako se je sklenulo lani, letos pa vendar kandidujejo dr. Herold, Gregr in Adamek. V drž. zboru se zanikarno udeležujejo sej. Vladi so se uklonili; le malokdo pozna pravi vzrok, rekel je potem posl. Janda. Dr. Engel je v resnici odgovoril, da Mladočeši niso dobili nikakih poroštev od vlade, da pa jej ne morejo povračati robato, če ona postopa vljudno. No, postopanje Mladočehov pa pomenja več nego vljudnost za vljudnost; če ne vedó njih vodje boljšega zagovora, zaslužili bi od naroda drug odgovor. Dr. Kaizl je Mladočehe opravičeval tudi gledé na pogodbo z Ogersko, rekši, da se ne izpremeni nič v njej po največ bi se doseglo nekaj s povišanjem tarifov na železnicah. To je razkačilo mnogo Mladočehov. Kaizlu pa bi rekli, da moralni vpliv postopanja za Slovane več izdá, nego vse drugo, specijalno pri sedanjem položnju, če pa izgubljajo tudi ta vpliv, potem je pač vse izgubljeno, in bila bi stokrat boljša popolna pasivna opozicija. Kajzlov nazor vede naravnost v pogubo slovanske narodnosti,

in pravilno je, da se takim politikom postavljajo Čehi po robu!

Socijalni demokratje delajo preglavico tudi Mladočehom; tu in tam so dobili večino proti njim. Mladočehi imajo sedaj opraviti z njimi, Staročehi in kat. stranko, podpirano od plemstva. Maščuje se stvar nad Mladočehi, ker so preveč zanemarjali delavske množice ter niso postavljali primerne programa proti soc. demokraciji.

Staročeska stranka pravi v svojem pozivu, da ni proti zunanjim zvezam, dokler se ščiti samostalnost monarhije, in če se ne izključuje v svoj čas izprememba takih zvez; da bi se pa ves češki narod uprl vsakateri nameri, ki bi presegala meje narodopravnih zvez ter hotela sklenuti državnoopravno zvezo, in je sreča, da je previdnost pahnula Avstrijo l. 1866 iz nemškega Bunda. Stranka ostaje nepremično pri drž. pravu in narodni enakopravnosti; vse drugo je manjšega pomena. Za obe kardinalni točki programa so dolžne delovati vse stranke, in ker so Mladočehi odklonili sodelovanje s staročesko stranko, postavlja ta kandidate za drž. zbor. Med temi so stari znanci: dr. Fr. L. Rieger, Em. Tonner, dr. Mattuš in dr.

„Vyšehrad“ opozarja nato, kaj so obetali Mladočehi ob volitvah 1891 in kakó so postopali proti koncu 1896, ter želi, da bi narod volil poslance, kateri bi se držali stavka: „Nikake pogodbe z Ogersko, dokler ni izvršeno poravnanje s češkim narodom in češkim kraljestvom.“ Takó bi moralo biti!

Morava. Moravsko ustavno veleposestvo, ki se je uže davno združilo za kompromis s srednjo in konservativno frakcijo, pravi v svojem pozivu, da se drži nepremično ustave, da je proti vsaki državnoopravni izpremembi, je za versko enakopravnost in za „odstranjenje nacionalnega prepira“, seveda takó, kakor ono to umeva. Na skupni listi so postavljeni: 4 od ustavoverne, 3 od srednje in 2 od konservativne frakcije. Chlumecký vodi i nadalje moravsko nemštvo.

V deželnem zboru se je pretresal načrt o novem volilnem redu, kakoršen bi bil po godu Nemcem. Pri glasovanju so šli Čehi iz zbornice in takó preprečili sprejetje načrta. — V Kromerizu je 23. febr. zborovalo Slovansko politiško društvo, in so tu razni rodoljubi, kakor dr. J. Stros, dr. Dorazil, dr. Zapletal, dr. Kusak razgovarjali se o položaju na Moravskem ter obsojali sedanjo politiko svojih vodij, ker je neodkrita, neodločna, zbegana. Sklenuli so delovati in narod politiški poučevati od okraja do okraja. Sprejeli so za V. kurijo svojega okraja kandidaturo g. Vrane.

Dalmacija. Hrvatje in Srbi so se zjediniili za kompromis ob državnoz. volitvah; vsled tega postavijo pravaši 3, Srbi 2, druge kandidate pa pristaši narodne stranke. Razun Frankovcev pozdravljajo Hrvatje to sporazumenje.

Slovaki. Tudi slovaški delavci se oglašajo za soc. demokracijo; hočejo zasnovati si svoji list v Budapešti, kjer je najmanj 10.000 slovaških delavcev.

Ogersko. Kakor v obče, je tudi sedaj Fr. Košut interpeloval vlado radi zvananje politike, specijalno radi Krete. Banffy je rekel, da sedaj se je izjasnilo položenje, in da vsled tega more odgovoriti nekoliko. Vse velevlasti so za mir, takó da se ne more govoriti o opasnosti radi vojne. Velevlasti namerjajo vsekakor odstraniti konflikt in vstvariti na Kreti organizacijo, ki bode jamčila red in varnost. One soglašajo v tem, da Grška ne sme priklopiti Krete. Ta bode tudi nadalje pod suvereniteto Sultanovo, in se jej zagotovi primerna avtonomna organizacija. Grška pozove svoje čete domu, če ne z lepa, pa s silo od strani velevlastij. To izjavo je vzela zbornica na znanje.

Srbija. Kralj Aleksander je odpotoval 28. febr. v Bolgarijo, da bi povrnul obisk kneza Ferdinanda. So-branje je privolilo za slovesen sprejem v Sofiji veliko vsoto (100.000 levov).

Bolgarska zatvrjuje, da hoče delovati v pomirljivem smislu, a vendar se pripravlja na slučajne dogodke v Makedoniji in dalje po Balkanu. Ako Turčija hiti z batalijoni na Balkan, je le naravno, ako ne drže križem rok Bolgari.

Nemčija. Cesar Viljem se je zopet ostro izjavil proti prekučijskim življenjem; imel je pred očmi socialno demokracijo. No, Nemčija bode imela vsekakor več opravila s socialno demokracijo, nego pa z raznarodovanjem svojih Poljakov. — Zanimivo je, kar piše „Norddeutsche Allg. Ztg.“, glasilo tudi za zvananje politiko, o Turčiji. Pravi, da je napredek v tem, ako se ne govori o verskem značaju balkanskih držav, torej tudi ne o verskem, temveč le nacionalnem značaju nemira na Kreti. V obče ni umestno govoriti o polumesecu in križu na Vstoku. Turčija je bila vedno strpna proti tujim veram, bolj nego vsaka druga država. Na Balkanu so pa narodnosti toliko pomešane in radi tega v navskrižju med seboj, da ne ostaje drugega, kakor da ostane Turčija celotna še nadalje.

Poleg notranjega in naučnega ministra, ki oba sta hudó nastopila proti Poljakom, izrazil se je tudi kancelar Hohenlohe. V državnem zboru je opomnil, da to, kakó postopati Rusija in Avstro-Ogerska s Poljaki, je notranja stvar teh držav. Poljsko vprašanje je specifično prusko in prav za prav ne spada v skupni drž. zbor. Poljske pokrajine so nerazvezna sestavina pruske monarhije. Prusija je v jednom stoletju dovolj stvorila za Poljake gledé gmotne blaginje in duševne omike. Za omiko, noče trditi, da je stvorila preveč dobrega; a poljska agresivna sila bi ne bila tolika, ko bi ne bila Prusija dala prilike, da se duševno povzdigne poljski srednji stan. Te dobrote pa nalagajo dolžnosti; Poljaki so dolžni učiti se, da se bodo čutili docela pruskimi podaniki. Pojavljenja iz prejšnjih in sedanje dobe pa kažejo, da se ni dosegel ta cilj; temveč dela se nekaka nacionalna propaganda, katera je v zavestnem nasprotju s prusko državo. Državna modrost zahteva, da se postavi Prusija energično po robu z vsemi možnimi sredstvi. Nadeje Poljakov končajo naposled nasproti sili dejstev z grenko prevaro. — Na te besede je zbor večkrat ploskal. Jasno je, da Nemčija se čuti tudi v mednarodnem pogledu toliko krepko, da izjavlja vsej Evropi, kakó hoče zatirati poljski živelj bezozirno. Hohenlohe je pa sam priznal, da Prusija je bila le mačeha Poljakom v kulturnem pogledu, in je sofizma v tem, če izvaja, da vsled kulturnega pospeševanja se je toliko okreplil poljski srednji stan. Ta, kolikor rogovili, pospel se je iz poljskih sredstev, in nekoliko je tudi pruski pritisk kriv, da sedanje poljsko gibanje ne ugaja pruski politiki in velikonemškemu šovinizmu. Da bi se Poljaki v Rusiji in Avstro-Ogerski le naučili kaj iz usode svojih bratov v Prusiji!

Grška pa velevlasti. Grška, poslavši ladije k Kreti in čete na Kreto, je računila, da takó ali takó pripoznajo velevlasti Kreto kot grško posest, ni pa mislila, da z enakim pravom bi mogli Srbi in Bolgari druge kose turških dežel priklopiti svojim zemljam, in da bi vsled tega utegnula nastati evropska vojna. Grški kralj je poslušal glas in želje grškega naroda in je nadalje pripravljaj grške čete za Kreto in tudi za Tesalijo, kjer bi utegnuli Turki maščevati se radi grškega nastopa na Kreti. Med tem je najprej nemški cesar razglasil,

da Grška se mora umaknuti, in da potem se bode delovalo na preustrojenje na Kreti; ko bi se ne udala Grška, naj bi se zatvorile luke Grške, da bi Grška ne mogla nadalje pošiljati na Kreto ne vojakov, ne živeža za nje. Anglija pa se je takoj izjavila proti temu, da bi se obdale z ladjami grške luke, sosebno Pirej. Grška je s tem dobila nekako moralno podporo, in kralj Jurij se je izjavil, da grški narod zahteva, da se začne kristijansko naseljenje ščititi proti mesarjenju od muhamedanske strani. Zajedno so v Angliji, Franciji in Italiji ponavljale se panhelenske demonstracije, ki so tudi kolikor toliko dajale pogum Grkom in njih kralju. Nekoliko vojnih ladij evropskih velevlastij, je bilo začelo s topovi streljati proti vstajnikom, in sicer pri Kaneji; nemška ladija je bila prva začela; no to streljanje je imelo le pomen strašila. Naposled je pa nastopila Rusija in se je izjavila, da, če Grška ne spravi svojih ladij in čet od Krete, začne ona v popolnem sporazumenju z Nemčijo, Avstro-Ogersko, Francijo pritiskati z najstrožimi sredstvi, in to tudi tedaj, ko bi ne soglašala kaka velevlast s temi državami. Rusija je dala Grški več dnij časa, in takó se nadejajo, da se ohrani evropski mir. Velevlasti so jedine, da Kreta dobi svojo samoupravo, in sicer pod suverenstvom turškim, ne pa pod upravo turško. Grški je postopanje velevlastij hud vdarec, a ruska diplomacija izrecno povdarja, da je v interesu Grške same, ako se udá in ne posluša svojih neiskrenih prijateljev. Med temi je mišljena na prvem mestu Anglija.

Turčija je te dni zaporedoma pošiljala svoje batalijone iz Azije na evropsko zemljo, in s tem je povedano, da Turčija bi začela klanje proti Grški, ko bi ta ne odnehala, in le velevlasti rešijo Grško velike nesreče, ki bi jo zadela po preplavljenju grških zemelj s turškimi rednimi in divjimi četami.

Vsak dan priobčujejo druga in drugačna poročila. Dne 28. feb. je ruska telegrafska agentura naznanila, da ruska vlada ni ničesar ukrenula in sporočila gledé na Kreto, da so torej vesti, kakor da bi bila prevzela Rusija inicijativo za postopanje proti Grški prek in prek zasebnega značaja. Tako so torej podtaknuli Rusiji nekaj, kar je dalo povod različnemu razgovarjanju in mišljenju. Resnica je le, da velevlasti so te dni presojale tekst skupnega sklepa, ki so ga naznanile Grški in Turčiji, in s katerim zahtevajo odstranjenje grških čet s Krete ter samoupravo na otoku. Med pogajanjem pa na Kreti zopet požigajo in se mesarijo v bojih med kristijani in muhamedanci. Turčija pa prevaža na tisoče vojakov na meje Makedonije in Tesalije.

Bosna in Hercegovina. Nemški nacionalni listi dobivajo dopisov, v katerih se opisuje tužno položenje naseljenja, za katero se niso še uredili zemljiški davki, in za katero velja še stari sistem, v tem ko ste Črna Gora in Srbija odpravili poprejšnjo desetino. Označujejo tudi postopanje proti Srbom, katerim ni dovoljeno pritoževati se pred prestolom, in katerim postavljajo po cerkvenih občinah posvetne, nepravoslavne komisarje na čelo. Kallayeva vlada se je tudi prestrašila, da radi revščine hoče več sto kmetov izseliti se v Brasiljo.

Nemci in federalizem. Znano je, da sosebno od l. 1896. pišejo zlasti nemškonacionalni listi ugodno o federalizmu v Avstro-Ogerski, oziroma v tostranski polovini. Slutijo namreč, da slovanski historični narodi, na prvem mestu Čehoslovani, bi mogli kmalu dospeti do svojega državnega prava. Pristavljajo, da tudi Polja-

kom ni posebno do centralizma; s tem so zadovoljni le toliko, kolikor jim pomaga gmotno, drugače pa so za avtonomijo, kakor jo umejo oni, in stremé najbolj tajno, k obnovljenju Poljske. Gledé na različna pojavljenja torej dolžni bi bili Nemci pobotati se poprej s slovanskimi narodi, ker drugače jih dohiti doba, ko bi se jim vsilil federalizem, torej bez poprejšnje sprave z ostalimi narodi. Bolja je torej sprava od naroda do naroda s pomočjo federalizma, nego da bi se poslednji — diktoval. Centralizem pa se je itak preživil in bil je le dober za — germanizovanje, sedaj pa se ne dajo več germanizovati slovanski narodi. Zdi se, da razum gledé na bodočnost daje nemškim nacionalcem premišljati o federalizmu; ti vidijo daleko, dalje, nego židovsko liberalstvo, ki samo hujska in je zadovoljno, če žanje sedaj in v vsaki dobi, negledé nato, kaj nastane iz tega, ali kaj bode sledilo v obče.

Raznotero.

»Slov. Gospodar.« list, namenjen štirskim Slovincem, je praznoval 30letnico svojega obstanka. Mnogo je stvoril v probujenju naroda. Kar se pa dostaje slovanskega mišljenja, je ta list tak v poslednjem 10letju, da se je pred leti bal sprejeti inserat, ki bi naznanjal, da izhaja »Slovanski Svet.« V Celju izhaja za Slovence tudi »Domovina;« ta list pravi sam, da je zmeren in hoče zmeren ostati. »Domovina« je v resnici zmerna. Kak mora biti še le »Sl. Gosp.«, ako imenujejo v tem listu urednika »Domovine« Mladoslovenca, ki bi bil neki »radikalen!«

«Narodi drugega reda». V Belgiji se Flamci, germansko pleme, uže dolgo boré za popolno jezikovno enakopravnost in so tudi uže mnogo dosegli. Sedaj so zahtevali tako enakopravnost do skrajnih posledic, torej tudi gledé na rabljenje notranjega ali službenega jezika, takó kakor zahtevajo v Avstro-Ogerski Čehoslovani tudi notranji jezik. Belgiški senat pa ni ugodil Flamcem na to stran. In kaj pravijo nato nemški listi v Avstro-Ogerski? Spodbujajo Flamce, naj se ne ustrašijo; kajti dokler ne dosežejo jezikovne enakopravnosti, tudi na znotraj, ostajajo narod drugega reda. Iz te nemške logike sledi, da Čehi, Malorusi, Slovenci, oziroma Hrvatje so v tostranski polovini Avstro-Ogerske jednako narodi II. reda, kakor nemadjarški narodi na Ogerskem. Nemškim strankam pa ugaja drugi red imenovanih Slovanov, sosebno tostranskih in se na vso moč upirajo težnjam in nameram, da bi se ne vvedel ne le notranji jezik, temveč tudi temu, da bi se jezikovna enakopravnost zvršila tudi samo na zunaj. Slovanski drž. poslanci utegnejo porabiti načelo, ki velja Nemcem za Flamce, in drugo načelo, katero rabijo proti Slovanom.

Slovenski dijaki v Gradcu obračajo se do slovenskih rodoljubov za gmotno podporo, katero naj bi pošiljali na adresu vseučilišnega prof. dr. Gr. Kreka. »Podporno zalogo slovenskih visokošolcev v Gradcu« je namreč po odstopu dr. Kreka od društvenega predsedništva vzel senat v svojo roko, sestavil nova pravila ter imenoval 3 nemške profesorje za gospodarje naloženega denarja, kateri delé sedaj obresti prosilcem vseh slovenskih narodnostij, ker se imenuje sedaj zaloga »Unterstützungsfond slavischer Hochschüler in Graz,« dasi se je vsa glavnica nabrala izključno med Slovenci. Poleg tega ne dobi nihče podpore bez izkazanega kolkvija, prvoletnik na vseučilišču mora torej čakati vsaj 1 semester, to pa je hudó za uboge začetnike. Vso stvar predložijo dijaki v posebni spomenici slov. drž. poslancem, da bi dosegli, da bi senat bavit se z vprašanjem o tej zalogi še jedenkrat. Prof. Krek je obečal med tem sprejemati prispevke eventualno za novo zalogo, če se stara ne odloči zopet slovenskim dijakom. Slovenski dijaki trpé

sedaj vsaj začasno škodo radi tega, da je bil dr. Krek v svoj čas gotovo iz tehničnih vzrokov odložil predsedništvo slovenske zaloge; dijaki bodo izvestno skrbeli, da se v njih skupnem interesu taki vzroki ne pokažejo več. Želimo ugodne rešitve, kakor pravijo dijaki, zamotane stvari.

Književnost.

Slovenska knjižnica (Gabrščekova v Gorici) obseza v skupnem snopiču (57—59): Povesti s potovanja. Spisala Ana Rehaková (Poslovenila A. Dermota in J. Kunšič). — Korotanske povesti. Spisala Gabriela Preisová. (Posl. A. Dermota). S slikama obeh čeških pisateljic. Str. 238. C. 60 kr.

«Český Peněžník» je nov češki list, ki bode izhajal dne 25. vsakega meseca ter prinašal poročila finančna, tržna in narodnogospodarska, s dvema stalnima prilogoma: «Hlasatel pro oddělení tažebních listin», «Návěstní oddělení pro československý obchod i průmysl». List izhaja v Pragi in stoji za vse leto 1 gld.

Dr. Lubor Niederle: »O původu Slovanů. Studie k slovanským starožitnostem. V Praze 1896. Bursík & Kohout. Str. 149. 8°.« Kakó zanimiva je ta knjiga, kažejo uže različna zaglavja, kakor: »O počátcích národnosti slovanské. — Poměr jazykové příbuznosti k příbuznosti tělesné. — O prvotní kultuře slovanské a její svéráznosti«. Po sklepu sledi še: »Seznam zkratek a hlavních spisů, jednajících o anthropologii Slovanů. — O poměru Ugrofiů k Slovanům«. S tem opozarjamo na učeno delo in omenjamo, da dr. Niederle si je pridobil uže velikih zaslug v antropologiji v obče in posebe še, kar se dostaja Slovanov. H knjigi se v listu povrnemo.

Kalendář Čechů Videnských na rok 1897. Ročník VI. Vydává Klub rakovských národností v Vídní. Administrace: Fr. Dastich, I., Salvatorgasse č. 11. Cena 50 kr. 132 str. teksta poleg beleženja trgov v Čehah in raznih inseratov. Obseza raznovrstnih sestavkov, ki se dostajajo Čehov na Dunaju posebe in drugih Čehov v obče. Ima približno tak namen in pomen, kakor n. pr. koledar nemškega Schulvereina in je poučen za vse tiste, ki se hočejo seznaniti s položajem in društvenim življenjem Dunajskih Čehov. Ima tudi več životopisov, slik in ilustracij. Poleg običajnih krstnih navaja tudi imena staročeška. Meseci v pratiki imajo poleg čeških tudi imena poljska, slovenska, ruska in srbska. Koledar se sestavlja z velikim trudom in marljivostjo ter se izdava z znatnimi žrtvami nalašč po niziki ceni, takó da se razširja po vseh svetovih, kjer so naseljeni Čehoslovani. Mi bi ga toplo priporočali v poučenje tudi drugim Slovanom.

Алексій Степановичъ Хомяковъ. Его жизнь и сочинения. Валерія Лыковскаго Москва 1897. Стр. VIII + 176. Цѣна 1 р. 25 коп. съ пересѣлкою. Pisatelj označuje na vse strani življenje in dela velikega ruskega mislilca.

»Наука«, иллюстрированный журналъ для русскаго народа. Izšel je 12. ali poslednji zvezek za l. 1895. Med vsebino nahajamo: »Слово на новый годъ«, potem dva govora drž. poslancev Stefanoviča in bar. Vasiljkota ter odgovor min. Ledebura Stefanoviču. Nadalje: Новая церковь при русскомъ посольствѣ въ Вѣнѣ. — Гордый боярынь и его вѣщій сынъ. — Словарь славныхъ людей. — Честные господа. — Съ концомъ года itd. S tem zvezkom je ta znameniti mesečnik, namenjen v prvi vrsti maloruskemu narodu, završil svoje 25letno delovanje. V spomin na trudno, plodno in hvaležno delo je v zvezku slika prvega njenega urednika pok. O. Ivana Grig. Naumoviča in sedanjega urednika Danijila Mihajloviča Kozarišćuka. Prvi je uredoval list 14 let, drugi pa do danes. Kozarišćuk je obračal največo pozornost nato, da bi pomagal povzdiguati gospodarstvo med ruskim narodom in je radi tega od leta do leta natanko popisoval, kako je treba snovati posojilnice, konsumna društva, narodno trgovino itd. To je vplivalo, da se ruski narod posebe v Galiciji oprijemlje njegovih nauk in nasvetov, in so svečeni, ki pomagajo snovati take gospodarske zavode. V »Nauki« pa je tudi na druge strani izbornih poučnih člankov in zabavnih spisov, nad katerimi ima rusko pre-

prosto naseljenje z naobraženi vred največe veselje. V »Nauki« je klasična figura »Struk«, ki kot pravi večak in mojster v zanimivih razkladanjih aktualnih in drugih važnih vprašanj poučuje in bistri ruske kmete. Velika zasluga je tudi v tem, da »Nauka« se ni uklonila novočrnim streberjem, da bi pačila rusko azbuko in pravopisanje; ona se drži tradicij in utemeljene obče zasnove ruskega knjižnega jezika. Poljudno pa je pisana takó, da je more umeti vsak Slovan in posebe tudi Slovenec. »Nauka« stoji za vse leto 5 gld., za ubožniše ljudi 2 gld. Naročnina se pošilja pod adreso: Redaction der »Nauka«, VIII, Alserstraße 39, Wien. Mi list slovanskim naobražencem in posebe tudi svečnikom toplo priporočamo. Redaktorju Nauke pa, ki je bolehen in vstraja kljub temu pri toliko trudnem in zaslužnem narodnem delu, želimo zboljšanja zdravja in vsestranske npravnstvene in gmotne podpore, da bi mogel še dolgo izdavat mesečnik, ki, kar se dostaja mojsterskega poljudnega in dostojnega pisanja, more se meriti z izdanji te vrste vseh narodov.

»Луча.« Книжеви лист друштва »Горски Виѣнац«. Izšel je zvezek za dec. 1896 in završuje s tem svoje II. leto. Ima oddele: Наука и белетристика. Народне умотворине. Книжевност. Ta mesečnik izhaja na Cetinju in nas seznanja z duševnim in narodnim napredkom Črnogorcev. Stoji za Avstro-Ogersko 2, za vse druge države 3 gld.

Predavanja iz slavistike v zimnem semestru na nekaterih vseučiliščih. Na univerzi Petrograjski: S. K. Bulič: Vvod v jezikoslovje. Primerjajoča slovnica indoevrop. jezikov. E. A. Volter: Glasoslovje in dialektologija lit. jez. Staro-pruski jezik. G. K. Mekler: Primerjajoča jezikoslovje. K. S. Recha: Vvod v jezikoslovje. D. N. Kudrjavskij: Pregled vprašanj v primerjajoči skladbi indoevrop. jezikov. A. J. Sobolevskij: Zgodovina staroruske preklad. literature. Nestorjev letopis. Izposojene besede v ruščini. Zgodovina staroslov. jezika. V. J. Lamanskij: Zgodovinsko-narodopisni načrt jugozapadnih narodnostij slovanskih. Zgodovina slovan. narodov do 1451. J. L. Los: Češka slovnica z razlago teksta (Komenskega »Labyrinth světa«). Srbska slovnica in berilo. Zgodovina češke literature. Zgodovina srbske literature. N. V. Volkov: Zgodovina ruskega književnega jezika Petrovske perijode.

Na univerzi Jurjevski: A. Budilovič: Slovanska narečja. Evg. Pětučov: Zgodovina ruske literature XIX. st. od Žukovskega dalje. Važnejši spomeniki ruske literature XVIII. st. Z. Mazing: Čitanje starosl. tekstov. Srbo-hrvatski jezik (slovnica in berilo).

Na češki univerzi v Pragi: J. Gebauer: Češka literatura od Husa do XVIII. st. J. Polívka: Zgodovinska slovnica ruskega jezika. Zgodovina ruske literature do Petra I. Fr. Pastrnek: Slovnica staroslov. slovnica. Zgodovina cerkvene slovanske literature. Máchal: Pesniška literatura ruska nove dobe. J. Zubatý, o jeziku starih Prusov.

Opomenja upravnštva. Tistim, kateri so zaostali s poravnanim naročnino od poprejšnjih let, ne da bi se bili, kakor si bode, oglasili do konca febr., je prešel obrok nadaljnega čakanja. Vsled tega jih začnemo v naslednjih številkah terjati po imenu. Druge pa, kateri hočejo ostati in nadalje naročniki, in ki niso še poslali naročnina za leto 1897, prosimo vljudno, da to stvorijo kmalu.

Somišljenikom in prijateljem »Slov. Sveta« priporočamo se, da širijo in nadalje list med svojimi znanci.

»SLOVANSKI SVET« izhaja v 10. in 25. dan vsakega meseca, in sicer na 16 straneh. Stoji za vse leto gld. 5, pol leta gld. 2,50 četrt leta gld. 1,25. — Za učitelje, učiteljice in dijake za vse leto 4, za pol leta 2 in za četrt leta 1 gld. — Posamične številke se razpošiljajo po 20 kr. — *Zunaj Avstro-Ogerske* na leto 6 gld. 50 kr. — Inserate sprejema upravništvo. — Naročnina, reklamacije in vsakovrstna pisma naj se pošiljajo F. Podgorniku na Dunaj (Wien), VII., Hofstallstrasse Nr. 5.